

Välismaalaste seaduse, Euroopa Liidu kodaniku seaduse ja isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) on välja töötatud, et soodustada nende välismaalaste Eestisse elama asumist, kes on võimelised panustama Eesti arengusse ning kelle siinviibimine on kooskõlas avalike huvidega, Euroopa Liidu ühisõiguse ja põhivabadustega.

Eesti ühiskonnale ja majandusele lisandväärtust andvate talentide ligimeelitamiseks algatas Siseministeerium 2013. a. koostöös teiste ministeeriumite ja sotsiaalpartneritega välismaalaste seaduse (edaspidi *VMS*) muutmise. 2013. aasta 1. septembril jõustusid VMS esimese etapi muudatused ning 2016. aasta jaanuaris teise etapi muudatused. Arvestades pidevas muutumises olevat keskkonda ja sellest tulenevalt uusi vajadusi ning pidades silmas ka erinevates riiklikes arengukavades toodud eesmärke, on välja töötatud VMS kolmas muudatuste etapp.

Kokkuvõtvalt on eelnõuga kavandatud järgnevad olulisemad muudatused:

- iduettevõtluse eriregulatsiooni kehtestamine, soodustamaks Eestisse elama asumist iduettevõtlusega tegelemise ja iduettevõttes töötamise eesmärgil;
- suurinvestorile elamisloa taotlemise aluse ja tingimuste kehtestamine;
- IKT valdkonna ja suurinvestori sisserände piirarvu alt välja arvamine;
- püsivalt Eestis elamise nõude muutmine ning lühiajalise eemalviibimise registreerimise kaotamine;
- taotlusprotsesside lihtsustamine;
- tähtajalise elamisloa menetlustes elamisloa pikendamise põhiselt lähenemiselt järelkontrolli¹ põhisele lähenemisele üleminek, võimaldades väljastada pikema kehtivusajaga elamislubasid ning kandes fookuse lisandväärtust loovatele menetlustele.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna juhataja Ruth Annus (tel 612 5120, ruth.annus@siseministeerium.ee), sama osakonna nõunikud Killu Christine Vantsi (tel 612 5072, killu.vantsi@siseministeerium.ee), Harry Kattai (tel 612 5080, harry.kattai@siseministeerium.ee) ning Katerin Peärnberg (612 5079, katrin.pearnberg@siseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna õigusnõunik Doris Uudelt (tel 612 5248, doris.uudelt@siseministeerium.ee).

Eelnõu väljatöötamise protsessi olid kaasatud erinevad puutumust omavad osapooled: ministeeriumid (eelkõige Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Haridus- ja

¹ Järelkontrolli käigus kontrollib PPA, kas isiku tegevus vastab elamisloa omamise tingimustele ning kas tema elamisloa kasutus on eesmärgipärane. Kui ilmneb, et isik ei kasuta elamisluba eesmärgipäraselt, siis tunnistatakse tema elamisluba kehtetuks.

Teadusministeerium, Välisministeerium, Sotsiaalministeerium, Rahandusministeerium, Maaeluministeerium), Riigikantselei, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet, Tööinspeksioon, Töötukassa, Eesti Teenusmajanduse Koda, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Töandjate Keskliit, Arengufond, Startup Estonia, Finance Estonia, Ettevõtlike Arendamise Sihtasutus, Hariduse Rahvusvahelistumise Agentuur ja Tallinna Tehnikaülikool.

1.3 Märkused

Eelnõu on seotud menetluses oleva välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (edaspidi *direktiivide eelnõu*), millega võetakse riigisisesse õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/36/EL kolmandate riikide kodanike hooajatöötajatenäri riiki sisenemise ja seal viibimiste tingimuste kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/66/EL kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ettevõtjasisese üleviimise korral. Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega.

Eelnõu muudatused on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2015–2019 tootlikkuse kasvu ja innovatsiooni toetamise alapunktiga 8.71, mis näeb IKT valdkonna arendamise suurendamiseks ette erandi kehtestamist sisserände piirarvu osas, et Eestisse saaks elama asuda rohkem valdkonna spetsialiste ning nende peresid². Samuti on eelnõu seotud „Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“ ning konkurentsivõime kava „Eesti 2020“³ eesmärkide täitmisega.

Eelnõuga muudetakse järgmisi seadusi:

- VMS redaktsioonis RT I, 06.04.2016, 21;
- Euroopa Liidu kodaniku seadust (edaspidi *ELKS*) redaktsioonis RT I, 17.12.2015, 7;
- isikut tõendavate dokumentide seadust (edaspidi *ITDS*) redaktsioonis RT I, 06.04.2016, 6.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks Riigikogus on vajalik poolthääletenamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõu muudatuste eesmärgiks on soodustada ja lihtsustada nende välismaalaste Eestis ajutist viibimist ja elamist, kes on valmis ning võimelised panustama Eesti arengusse. Eelnõu laiemaks eesmärgiks on aidata saavutada riiklikke eesmärke pidevalt muutavas keskkonnas, arvestades ülemaailmseid ja regionaalseid protsesse.

Eestis on viimase viie aasta jooksul mitmetes strategiadokumentides selge vajadusena nimetatud majanduse, teaduse ning hariduse rahvusvahelistumist. Rahvastikuprotsessid, väljaränne ja mõningate elanikkonna rühmade eemalejäämine tööturust on tinginud töövõimelise rahvastiku vähenemise. Liikmesriikide rahvastikuprotsesse iseloomustab tööealise rahvastiku vähenemine, mis prognooside kohaselt kahaneb järgneva kümnendi jooksul 17,5 miljoni isiku võrra. Sarnaselt teistele Euroopa Liidu liikmesriikidega, seisab Eesti silmitsi majanduslike ja demograafiliste väljakutsetega ning konkureerib teiste majandustega, meelitamaks tööturule ja ettevõtluskeskkonnale vajalike oskuste ja teadmistega inimesi. Viimase viie aastaga on Eestis tööjõud vähenenud 7000 inimese võrra ning Eurostati prognooside kohaselt elab 20 aasta pärast Eestis üle 100 000 tööealise inimese vähem⁴. Eesti majanduse konkurentsivõime ja

² https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/re_sde_ja_irl_valitsusliidu_lepe.pdf

³ Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“

https://riigikantselei.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti2020_08.05.2014_kodulehele.pdf

⁴ Statistikaameti Aastaraamat 2014.

jätakuuutlikkuse tagamiseks on seetõttu oluline soodustada riigi arenguks vajalike talentide ja ettevõtjate sisseännet. Käesoleva eelnõu muudatustega lahendatakse VMS-is olevaid kitsaskohti ning luuakse teatavad erisused soodustatud isikute kategooriatele, soodustamiseks Eestile lisandväärtust toovate välismaalase Eestis viibimist, töötamist ja Eestisse elama asumist.

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) valdkonna arendamiseks näeb Vabariigi Valitsuse tegevuskava punkt 8.71 ette sisseände piirarvu tõstmist IKT valdkonna spetsialistidele ja nende peredele. Nimetatud eesmärgi täitmiseks nähakse käesoleva eelnõuga IKT erialastel ametikohtadel tööle asuvate välismaalaste puhul ette erisus sisseände piirarvu kohaldumise osas.

Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ näeb ette ettevõtete jaoks soodsa õiguskeskkonna arendamise. Suurendamiseks iduettevõtlust Eestis ning panustamiseks iduettevõtluskeskkonna parendamiseks, on vaja tagada iduettevõtlusega tegelevatele välismaalastele Eestisse sisenemiseks soodsad tingimused. Samuti on oluline lihtsustada Eestis tegutsevate iduettevõtete jaoks ettevõtte arenguks tarvilike välisspetsialistide Eestisse toomise tingimusi. Eelnõuga luuakse erisused viisa taotlemisel ja tähtajalise elamisloa ettevõtluseks taotlemisel neile välismaalastele, kes tegelevad iduettevõtlusega, ning kehtestatakse erisused lühiajalise töötamise registreerimisel ja tähtajalise elamisloa töötamiseks taotlemisel Eestis registreeritud iduettevõttes töötamiseks.

Samuti on konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ kohaselt Eesti valitsuse üheks prioriteediks märgitud välisinvesteeringute Eestisse toomiseks parema keskkonna loomine. Suurendamiseks välisinvesteeringute Eestisse toomist, luuakse eelnõuga võimalused elamisloa ettevõtluseks andmiseks suurinvestoritele.

„Siseturvalisuse arengukava 2015-2020“ kohaselt on Eesti sisseändepoliitika peamine eesmärk tagada nende välismaalaste Eestisse tulek, kes annavad ühiskonnale tervikuna lisandväärtust ning kelle siin viibimine on kooskõlas avalike huvidega, Euroopa Liidu ühisõiguse ja põhivabadustega. Teiseks on vaja ära hoida elamislubade ja viisade väärkasutust ning ebaseaduslikku sisseännet, et tagada turvalisus, avalik kord ja riigi julgeolek.⁵ Kehtivas seaduses on mitmeid menetlusi, mis on heausksete taotlejate jaoks liigselt koormavad ning ei anna väärkasutuse vältimise osas olulist lisandväärtust. Vähendamaks elamislubade pikendamise seonduvat halduskoormust nii taotlejale kui Politsei- ja Piirivalveametile (edaspidi PPA), kantakse käesoleva eelnõu muudatustega fookus järelkontrollile ning võimaldatakse väljastada pikema kehtivusajaga elamislubasid. Samuti kaotatakse eelnõuga püsivalt Eestis elamise nõue ning seotakse elamisloa omamine selle eesmärgipärase kasutamisega.

Eelnõu väljatöötamisel on tuginetud rahvusvahelises õiguses üldtunnustatud põhimõttele, mille kohaselt on igal riigil suveräänne õigus kontrollida isikute, kes ei ole selle riigi kodanikud, riiki saabumist, riigis viibimist ja riigist lahkumist, arvestades endale võetud rahvusvahelisi kohustusi, sealhulgas rahvusvahelise kaitse andmise kohustust. Seega puudub isikul, kes ei ole selle riigi kodanik, inimõigus mittekodakondsusjärgsesse riiki saabumiseks ja seal viibimiseks. Eeltoodud põhimõtet on korduvalt kinnitanud Euroopa Inimõiguste Kohus oma kohtulahendites. Nagu nähtub eeltoodust, ei ole kolmanda riigi kodanikul ka õigust asuda Eestisse elama õppimise, töötamise või ettevõtlusega tegelemise eesmärgil. Seetõttu ei saa erinevatele välismaalaste gruppidele elamisloa andmiseks või pikendamiseks erinevate tingimuste seadmine või erinevate pikendamisest keeldumise ja kehtetuks tunnistamise aluste sätestamine VMS-is mingil viisil riivata välismaalaste õigusi.

⁵ „Siseturvalisuse arengukava 2015-2020“. Kättesaadav internetis: https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumentid/Arengukavad/siseturvalisuse_arengukava_2015-2020_kodulehele.pdf

VMS ei reguleeri Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna ega Šveitsi Konföderatsiooni kodaniku Eestisse saabumise ja Eestis viibimise õiguslikke aluseid, seda reguleerib ELKS. Samuti ei reguleeri VMS nende kolmandate riikide kodanike, kes vajavad rahvusvahelist kaitset, Eestisse saabumise ja Eestis viibimise õiguslikke aluseid, vaid need on sätestatud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses.

Seadusemuudatuste kohta ei ole koostatud väljatöötamiskavatsust lähtuvalt hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 1 lõike 2 punktis 1 sätestatust, mille kohaselt ei ole seaduseelnõu väljatöötamiskavatsuse koostamine nõutud, kui eelnõu menetlus on põhjendatult kiireloomuline. Vabariigi Valitsuse 31.03.2016 kabinetinõupidamise otsuse kohaselt tuleb käesolevas eelnõus toodud seadusemuudatusi käsitleda kiireloomulisena.

Lähtudes eelnõu sisust ning kavandatud muudatuste eesmärgist, pidasid eelnõu ettevalmistajad otstarbekaks jagada seletuskirja osad eraldi alapeatükkideks ning lisada eelnõu sisu paremaks jälgimiseks seletuskirjale sisukord.

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	1
1.1 Sisukokkuvõte.....	1
1.2 Eelnõu ettevalmistaja.....	1
1.3 Märkused.....	2
2. Seaduse eesmärk.....	2
3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs.....	5
3.1. Iduettevõtete seotud muudatused.....	5
3.2. Suurinvestori elamisloaga seotud muudatused.....	9
3.3. Sisserände piirarvuga seotud muudatused.....	11
3.4. Püsivalt Eestis elamise nõudega seotud muudatused.....	13
3.5. VMS-i erinevate kitsaskohtade lahendamise seotud muudatused.....	15
3.5.1. Elamisloa taotlemise võimaldamine riigisisest.....	15
3.5.2. Õpirändega seotud muudatused.....	18
3.5.3 Töörändega seotud muudatused.....	21
3.5.4. Üleminek elamisloa pikendamise põhiselt menetlusele järelkontrollipõhisele menetlusele.....	21
3.5.5. Elamisluba ja elamisõigus Eestis sündinud ja Eestisse elama asuvale alaealisele lapsele.....	27
3.5.6. Muud muudatused.....	31
4. Eelnõu terminoloogia.....	33
5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele.....	33

6. Seaduse mõjud	34
6.1. Iduettevõtetega seotud muudatuste mõjud	34
6.2. Suurinvestori elamisloaga seotud muudatuste mõjud	35
6.3. Sisserände piirarvuga seotud muudatuste mõjud	36
6.4. Püsivalt Eestis elamise nõudega seotud muudatuste mõjud	36
6.5. VMS-i erinevate kitsaskohtade lahendamise seotud muudatuste mõjud teemade kaupa .	37
6.5.1. Elamisloa taotlemise võimaldamisega riigisisest muudatuste mõjud.....	37
6.5.2. Õpirändega seotud muudatuste mõjud	37
6.5.3. Töörändega seotud muudatuste mõjud	38
6.5.4. Üleminekuga elamisloa pikendamise põhiselt menetluselt järelkontrollipõhisele menetlusel seotud muudatuste mõjud.....	39
6.5.5. Elamisloaga ja elamisõigusega Eestis sündinud ja Eestisse elama asuvale alaealise lapsele seotud muudatuste mõjud	40
7. Seaduse rakendamise eeldatavad kulud ja tulud.....	41
8. Rakendusaktid.....	Error! Bookmark not defined.
9. Seaduse jõustumine	41
10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon	42

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist. Eelnõuga kavandatakse peamiselt muuta VMS-i, mistõttu on VMS-i muudatused paigutatud eelnõu esimesse paragrahvi. Teiste seaduste muudatused asuvad eelnõu kohaselt muudetavate seaduste pealkirjade tähestikulises järjekorras. Neljandas paragrahvis sätestatakse seaduse jõustumine.

Lähtudes eelnõu sisust ning kavandatud muudatuste eesmärgist, on seletuskiri jagatud teemade kaupa eraldi punktideks.

3.1. Iduettevõtetega seotud muudatused

Iduettevõtluse vorm on muutumas järjest populaarsemaks ja leiab järjest enam kajastust ka Eesti ettevõtlusmaastikul. Eesti riigi iduettevõtete suunaline visioon on olla parim keskkond nimetatud ettevõtete asutamiseks. Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ näeb ette ettevõtete jaoks soodsa õiguskeskkonna arendamise. Lisaks arengukavadest tulenevatele eesmärkidele seati 12.01.2016 toimunud peaministri ümarlaul eesmärgiks töötada välja paindlikum regulatsioon iduettevõtlusega seotud välismaalaste sisserände soodustamiseks. Iduettevõtted loovad kõrge lisandväärtusega töökohti, toovad Eestisse väliskapitali ning seega panustavad ka riigieelarvesse läbi maksulaekumiste. Eeltoodust tulenevalt on põhjendatud iduettevõtete jaoks VMS-is erisuste loomine. Hea keskkond iduettevõtetele on oluline kogu ettevõtlussektori juurdekasvu silmas pidades.

Eesti on olnud iduettevõtetele heaks kasvulavaks, kuid rahvusvaheline konkurents on muutunud järjest tihedamaks. Mitmed teised liikmesriigid on juba loonud iduettevõtete loomise ja nende tegevuste soodustamiseks oma riigisisese õiguse eriregulatsioonid. Näiteks Taanis⁶ peab enne elamis- ja tööloa taotlemist idee heaks kiitma vastav ekspertide grupp. Idee peab vastama Taani ettevõtluse või töajuturu vajadustele. Isik peab tõestama, et ta suudab ennast ülal pidada ja taotlejal peavad olema vahendid, mis võrduvad ühe aasta sotsiaaltoetuste miinimummääraga (ca 1452 eurot kuu kohta). Vastav töö- ja elamisluba antakse maksimaalselt kaheks aastaks, mida võib pikendada veel üheks aastaks ning taotluse läbivaatamise eest tuleb tasuda riigilõivu 235 eurot. Ajavahemikul jaanuarist detsembrini 2015. aastal esitati Taanis 140 taotlust ning luba on antud 37 juhul (peamised kodakondsused: India, Ameerika Ühendriigid ja Kanada). Iirimaal⁷ antakse luba ettevõtjatele uue või innovaatilise toote või teenuste rakendamiseks rahvusvahelistel turgudel. Välismaalane peab äritegevusse investeerima vähemalt 50 000 eurot või ettevõtte peab osalema iduettevõtetele mõeldud programmis. Lisaks peab ettevõtte olema võimeline looma vähemalt kümme uut töökohta, saavutama ühe miljoni euro suuruse müügitulu kolme aasta jooksul ning ettevõtte ei tohi olla vanem kui kuus aastat. Elamisluba antakse kaheks aastaks (kui ettevõtte osaleb iduettevõtetele mõeldud programmis, siis 12 kuuks) ning taotluse läbivaatamise eest tuleb tasuda riigilõivu 350 eurot. Ajavahemikul 2012. aasta aprillist kuni 2014. aasta märtsini esitati Iirimaal 35 taotlust ja luba anti 20 juhul. Hollandis⁸ peab toode või teenus, mille osutamiseks riiki sisenemiseks luba taotletakse, olema innovaativne ning iduettevõtjal peab olema plaan idee edasiarendamiseks ettevõtteks. Ettevõtte peab osalema iduettevõtetele mõeldud programmis või tegema koostööd usaldusväärse mentoriga, kellega ta on sõlminud vastava lepingu, iduettevõtja ja mentor peavad olema registreeritud ning isikul peab olema piisavalt vahendeid enda ülalpidamiseks (üksikisikul minimaalselt 1252 eurot ühe kuu kohta). Luba antakse üheks aastaks ning taotluse läbivaatamise eest tuleb tasuda riigilõivu 307 eurot. Ajavahemikul 2015. aasta jaanuarist kuni 2015. detsembrini esitati Hollandis 90 taotlust ning luba on antud 20 juhul (peamised kodakondsused: Ameerika Ühendriigid, Venemaa ja Kanada).

Kehtivas VMS-is ei ole iduettevõtetele erisusi ette nähtud. Tulenevalt iduettevõtete eripärast on iduettevõtjatel keeruline täita VMS-is sätestatud nõudeid, mistõttu on kehtiv õigus Eestisse iduettevõtte loomisel ja välisspetsialistide värbamisel oluliseks takistuseks. Iduettevõtete eripäraks on, et ettevõttel võib:

- tekkida rahavoog, sealhulgas töötasu maksmise võimalus, alles mitmendal tegevusaastal (algselt tegutseb ettevõtte investeeringute, toetuste või isikliku vara abil);
- olla keeruline tõestada, et ettevõtte on majanduslikult aktiivne, sest ettevõttel võib müügi käibe mõttes äritegevus puududa;
- olemas olla vaid idee ning paariliikmeline asutajate meeskond, mistõttu ei ole investorid alati valmis kohe ettevõttesse vajalikus ulatuses rahalisi vahendeid investeerima.

Meelitamaks Eesti arengule vajalike talente, tuleb ka Eestil oma ettevõtluskeskkonda kaasajastada. Seetõttu on vajalik VMS-is ette näha erisused viisa taotlemisel ja tähtajalise elamisloa ettevõtluseks taotlemisel neile välismaalastele, kes tegelevad iduettevõtlusega, ning kehtestada erisused lühiajalise töötamise registreerimisel ja tähtajalise elamisloa töötamiseks taotlemisel neile tööandjatele, kes soovivad välisspetsialiste iduettevõttesse tööle võtta.

⁶ https://www.nyidanmark.dk/en-us/coming_to_dk/work/Start-up-denmark/Start-up-denmark.htm

⁷ <http://www.inis.gov.ie/en/INIS/Guidelines%20for%20Start-up%20Entrepreneur%20Programme%202015.docx/Files/Guidelines%20for%20Start-up%20Entrepreneur%20Programme%202015.docx>

⁸ <https://ind.nl/EN/business/investor-self-employment-start-up/start-up/pages/default.aspx>

Eelnõu § 1 punkti 4 kohaselt täiendatakse VMS-i §-dega 62³ ja 62⁴. VMS § 62³ kohaselt on välismaalase riigis viibimine seaduslik tema pikaajalise viisa taotluse läbivaatamise ajal, kui välismaalane viibib riigis seaduslikult ning ta on esitanud PPA-le sätestatud tähtaja jooksul pikaajalise viisa taotluse. Vastav muudatus on ette nähtud direktiivide eelnõuga. VMS §-s 62⁴ sätestatakse erisused viisa andmiseks iduettevõtlusega tegelemise eesmärgil. Täna on täheldatud mitmeid probleeme seoses nende välismaalaste, kellel on innovaatiline idee ning tahe iduettevõtte loomiseks, riiki sisenemise või riigis viibimise pikendamise. Reeglina on iduettevõtlusega alustavate kolmanda riigi kodanike Eestis viibimise eesmärgiks osalemine mõnes toimivas ärikiirendi programmis. Kuna tegu on alles alustava ettevõttega, on äritegevuse tõendamine keeruline ning sellest lähtuvalt ka ärivisa taotlemine problemaatiline. Seetõttu viibivad paljud iduettevõtlusega tegelevad välismaalased täna riigis turistiviisaga. Olukord, kus viisa taotlemisel deklareeritud reisi eesmärk ja tegelik reisi eesmärk ei lange kokku, ei ole eesmärgipärane. Lisaks on probleemiks see, et turistiviisaga ei tohi välismaalased endale töötasu maksta.⁹ Teiseks oluliseks kitsaskohaks iduettevõtete puhul on täna see, et Eestis viibimiseks antakse iduettevõtlusega alustavatele välismaalastele üldjuhul lühiajaline viisa. Lühiajalise viisa alusel on välismaalasel võimalik Eestis viibida kuni 90 päeva kuu kuu jooksul ning viisa andmise tingimused ja alused on sätestatud viisaeeskirjas¹⁰. Kuna kiirendiprogrammide pikkus on üldjuhul kolm kuud ning edasine iduettevõtluse tegevus selgub kiirendiprogrammi käigus, on reisi eesmärgi tõendamine kauemaks kui kolmeks kuuks keeruline.

Eelnevast lähtuvalt sätestatakse VMS-is regulatsioon, millega võimaldatakse nii lühiajalise kui pikaajalise viisa andmist iduettevõtjatele. Iduettevõtte all mõistetakse Eestis registreeritud äriühingut, mille eesmärk on kõrge globaalse kasvupotentsiaali, innovaatilise ning skaleeritava ärimudeli väljatöötamine ja käivitamine, mis aitab oluliselt kaasa Eesti majanduse ja ettevõtluskeskkonna arengule. Soodustamaks Eestile lisandväärtust andvate välismaalaste riiki saabumist, nähakse ette erisused ka pererände soodustamiseks, sätestades, et kui välismaalasele antakse viisa iduettevõtlusega tegelemiseks, võib välismaalase abikaasale, alaealisele lapsele ja täisealisele lapsele, kes ei ole terviseseisundi või puude tõttu suuteline iseseisvalt toime tulema, anda viisa samadel tingimustel kui nimetatud välismaalasele. Seejuures võib välismaalase pereliikmele anda nii lühiajalise kui pikaajalise viisa.

Eelnõu § 1 punkti 5 kohaselt täiendatakse VMS § 67 lõigetega 4¹–4³. Lõike 4¹ muudatus on seotud direktiivide eelnõuga. Lõigetega 4² ja 4³ võimaldatakse pikendada pikaajalise viisaga määratud viibimisaega, kui välismaalane viibib Eestis seoses iduettevõtlusega. Kuna direktiivide eelnõuga võimaldatakse pikaajalise viibimisaja pikendamist neile välismaalastele, kes Eestis lühiajaliselt töötavad, on mõistlik võimaldada viibimisaja pikendamist ka iduettevõtlusega tegelevatele välismaalastele. Samuti võimaldatakse muudatusega pikendada nende välismaalaste pereliikmete Eestis viibimist samadel tingimustel nagu nimetatud välismaalastel.

Eelnõu § 1 punkti 9, 10, 17 ning 72 kohaselt täiendatakse VMS § 101 lõiget 3 punktiga 6 ning sama paragrahvi lõikega 6, § 110 lõigetega 1² ja 1³ ning § 224 lõigetega 1³ ja 1⁴. VMS § 101 lõike 3 muudatused on ette nähtud direktiivide eelnõuga. Käesoleva eelnõuga täiendatakse VMS § 101 lõiget 3 punktiga 6. Muudatustega antakse valdkonna eest vastutavale ministriale volitus kehtestada määrusega iduettevõtte määratlusele vastavuse hindamise tingimused ja kord ning selleks esitatavate andmete ja tõendite loetelu ning nende esitamise nõuded. Kehtestatavad sätted on eelkõige vajalikud väärkasutuse vältimise aspektist. Iduettevõtte mõiste sätestatakse seaduses käesoleva eelnõu § 1 punkti 4 muudatustega. Tagamaks, et soodustatud tingimustel Eestisse

⁹ Arengufondi andmed.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 810/2009, 13. juuli 2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1454067631313&uri=CELEX:32009R0810>

tulevate ettevõtete puhul on tõesti tegemist iduettevõttega, peab viisa andmiseks, lühiajalise töötamise registreerimiseks ning tähtajalise elamisloa töötamiseks ja tähtajalise elamisloa ettevõtluseks andmiseks äriühingu vastavust iduettevõtluse määratlusele hindama ekspertkomisjon. Samas ei ole ekspertkomisjoni hinnangu andmine mõistlik nende iduettevõtete puhul, kes tulevad osalema usaldusväärsetes kiirendites, sest nende äriideed on kiirendiprogrammi poolt juba hinnatud. Seetõttu nähakse määruses ette, et ekspertkomisjoni hinnang ei ole vajalik, kui välismaalane tuleb osalema määruses loetletud kiirendis. Valdkonna eest vastutavale ministrile antakse volitus vastava ekspertkomisjoni moodustamiseks ja selle töökorra kehtestamiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 13 täiendatakse VMS § 106 lõigetega 1¹–1⁴, millega muudetakse lühiajalise töötamise regulatsiooni, sätestades lühiajalise töötamise registreerimise tingimused ning töötamise maksimaalse perioodi. Lõigetes 1¹–1⁴ sätestatud muudatused on ette nähtud direktiivide eelnõuga. Käesoleva eelnõuga täiendatakse VMS § 106 lõiget 1⁴ punktiga 4, lisades soodustatud isikute kategooriasse, kellele maksimaalset töötamise perioodi ei sätestata ning kellel võimaldatakse Eestis töötada kogu tema ajutise viibimisajaluse kehtivusaja jooksul, iduettevõttes töötavad välismaalased. Oma arengupotentsiaali realiseerimiseks vajavad iduettevõtted parimate oskuste ja kogemustega inimesi, sõltumata nende kodakondsusest. Võimaldamaks iduettevõtete jaoks vajalike teadmistega välisspetsialistidel maksimaalselt panustada iduettevõtte arengusse, ei ole mõistlik piirata välismaalase Eestis lühiajalist töötamist üheksa kuuga, vaid võimaldada neil töötada seni, kui neil on riigis viibimiseks seaduslik alus.

Eelnõu § 1 punktiga 16 täiendatakse VMS § 107 lõikega 1², sätestades töötasu nõude erisused. Lõikes 1² sätestatud erisused töötasu maksmise nõudest on ette nähtud direktiivide eelnõuga. Käesoleva eelnõuga täiendatakse VMS § 107 lõiget 1² punktiga 11, lisades nendele isikute loetellu, kellele ei kohaldata lühiajalise töötamise registreerimisel palgakriteeriumit, iduettevõttes töötavad välismaalased. Tulenevalt iduettevõtte eripärast on tööandjal keeruline täita VMS-is sätestatud palgakriteeriumi nõuet, mistõttu iduettevõtte jaoks vajalike välisspetsialistide värbamine on praegu raskendatud. Kvalifitseeritud tööjõupuuduse tõttu võib see aga pärssida iduettevõtte arengut. Maailma Majandusfoorumi hinnangul on kvalifitseeritud tööjõu puudus muutunud kõige olulisemaks Eesti majandusarengut pärssivaks teguriks, jättes seljataha nii maksumäärad kui ka ligipääsu kapitalile. 2015-2016 aasta raportis¹¹ oli Eesti kõigi kajastatud 140 riigi hulgas talentide hoidmise atraktiivsuse poolest 93. riik ja talentide riiki meelitamise võimekuse poolest 86. riik. Eelnõuga soodustatakse iduettevõtete jaoks vajaliku välistööjõu värbamist, kehtestades erisuse palganõude osas.

Eelnõu § 1 punktiga 31 täiendatakse VMS § 137 lõiget 3 punktiga 9, täiendades nende soodustatud isikute kategooriat, kellele elamisloa abikaasa juurde taotlemisel ei kohaldu abikaasa eelneva Eestis elamise nõue. Kehtiva VMS kohaselt võib tähtajalise elamisloa üldjuhul anda välismaalasele elama asumiseks Eestis elamisloa alusel ja vähemalt kaks aastat Eestis elanud välismaalasest abikaasa juurde. Seega ei võimalda praegu kehtiv VMS anda tähtajalist elamisluba iduettevõttes töötava välismaalase abikaasale ilma eelneva püsivalt ja kaheaastast Eestis elamise nõuet kohaldamata. Eeltoodud põhjusel täiendatakse VMS § 137 lõiget 3.

Eelnõu § 1 punktiga 52 täiendatakse VMS § 181 lõiget 1 punktiga 12, lisades iduettevõttes töötavad välismaalased nende isikute loetellu, kelle võib tähtajalise elamisloa töötamiseks anda ilma Eesti Töötukassa loa nõuet ja välismaalasele makstava töötasu suuruse nõuet täitmata. Üldkorras tähtajalise elamisloa töötamiseks saamisel laieneb tööandjale VMS-is ettenähtud määras töötasu maksmise kohustus (VMS § 178 lõige 1), mida iduettevõtted ei suuda üldjuhul oma

¹¹ http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf

eripärast tulenevalt täita. Samuti on nõutav Eesti Töötukassa loa olemasolu (VMS § 177). Iduettevõtete eripära tõttu võib neil ettevõtetel tekkida rahavoog, sealhulgas VMS-is sätestatud töötasu maksmise võimalus, alles mitmendal tegevusaastal. Seetõttu on iduettevõtete tegevuse soodustamiseks vaja näha neile äriühingutele ette erisus palga suuruse nõude osas. Samuti ei ole vajaliku välistöõjõu värbamiseks mõistlik kohaldada iduettevõtetele Eesti Töötukassa loa nõuet, sest ametikohad soovitakse enamasti täita kindlate inimestega, kellel on vajalikud kogemused.

Eelnõu § 1 punktidega 59 ja 60 muudetakse VMS § 192 lõiget 2¹ ning täiendatakse paragrahvi lõikega 3¹, sätestades iduettevõtjatele tähtajalise elamisloa ettevõtluseks taotlemisel erisuse investeeringu nõudest. Kehtiva seaduse kohaselt peab tähtajalise elamisloa ettevõtluseks saamiseks olema välismaalasel, kellel on osalus äriühingus, vähemalt 65 000 eurot kapitali, mis on investeeritud äritegevusse Eestis (VMS § 192 lõige 2) või ühe aasta möödumisel elamisloa andmise päevast arvates peab äriühingu müügitulu olema vähemalt 200 000 eurot aastas või äriühingus töötavate isikute eest igakuiselt Eestis makstud sotsiaalmaks peab olema vähemalt võrdne viiekordse Eesti aasta keskmise brutopalga suuruse tasu korral Eestis igakuiselt makstava sotsiaalmaksuga (VMS § 192 lõige 7). Iduettevõtte eripärast tulenevalt ei suuda välismaalased sageli algusaastatel antud nõudeid täita. VMS-is on kehtestatud investeeringu nõudest erisus, kui äriühing on Eestis registreeritud vähem kui 12 kuud ja alustab tegevust riigi või erainvesteeringu toel (VMS § 192 lõige 2¹), kuid antud erisust ei ole praktikas rakendatud ning ettevõtlusministri määrust erafondivalitsejale esitatavate nõuete kohta või erafondivalitsejate loetelu ei ole seni kehtestatud. Finantsinspeksiooni tegevusloaga erafondivalitsejaid on hetkel ainult üks. See on Eesti Arengufondi investeerimisettevõtte AS SmartCap, kes investeerib SmartCap Early Fund II vahendeid rahvusvahelisele turule suunatud noortesse Eesti ettevõtetesse. Tulenevalt ülaltoodust on vajalik tähtajalise elamisloa ettevõtluseks andmisel luua erisus iduettevõtetele. Muudatuste kohaselt seaduses sätestatud investeeringu nõuet iduettevõtetele ei kohaldata.

3.2. Suurinvestori elamisloaga seotud muudatused

Eelnõu § 1 punkti 62 kohaselt täiendatakse VMS 3. peatüki 1. jao 4. jaotist alljaotisega 5¹, milles reguleeritakse tähtajalise elamisloa andmist ettevõtluseks suurinvestorile. Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“¹² on märgitud Eesti riigi üheks prioriteediks välisinvesteeringute Eestisse toomiseks parema keskkonna loomine. Kava kohaselt tuleb välisinvestorite meelitamiseks pakkuda neile atraktiivseid hüvesid, mis oleksid rahvusvahelises võrdluses konkurentsivõimelised. Kehtiv VMS ei näe täna välisinvestorite puhul ette erisusi tähtajalise elamisloa ettevõtluseks andmiseks, mistõttu eriregulatsiooni loomine välisinvesteeringute suurendamiseks on eeldatavalt olulise lisandväärtusega.

VMS §-ga 197² sätestatakse suurinvestorile tähtajalise elamisloa andmise eesmärk. Suurinvestorile ettevõtluseks tähtajalise elamisloa andmise eesmärk on soodustada investeeringute tegemist äritegevusse Eestis, mis on avalikes huvides ja aitab oluliselt kaasa Eesti majanduse arengule. Investorile elamisloa andmine ja selle pikendamine peab vastama antud elamisloa andmise eesmärgile, mis on kirjeldatud eespool.

VMS §-ga 197³ määratletakse suurinvestori mõiste ning sätestatakse tähtajalise elamisloa suurinvestorile andmise täiendavad nõuded. Eelnõu muudatuste kohaselt loetakse suurinvestoriks välismaalast, kes on teinud vähemalt ühe miljoni suuruse otseinvesteeringu Eesti äriühingusse, mis investeerib vahendid peamiselt Eesti majandusse, või investeeringu investeerimisfondi, mille investeerimispoliitika kohaselt investeeritakse fondi vahendeid peamiselt Eesti äriregistrisse

¹² Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“

https://riigikantselei.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti2020_08.05.2014_kodulehele.pdf

kantud äriühingutesse. Eelnõuga ei sätestata nõuet, mille kohaselt peab investeerimisfond olema Eestis registreeritud või tegutsema Finantsinspektsiooni loaga, vaid nõudeks on, et fond peab peamiselt investeerima Eesti äriühingutesse. Eestikeskse investeerimisstrateegiaga fondid võivad olla registreeritud ka teistes riikides ning nõue, millega seotaks fond Eestis registreerimisega, vähendaks võimalikke Eesti majanduse arenguks vajalikke välisinvesteeringuid.

Ühe miljoni suuruse investeeringu suuruse määramisel on lähtutud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt antud hinnangust, mis toetus turuosaliste tagasisidele ning üldisele turupraktikale ja mille kohaselt on ühe miljoni euro suurune investeering minimaalne riskikapitali investeeringu suurus ühte investeerimisfondi. Üldjuhul jäävad investeeringumahud 10% protsendi juurde 30 miljoni euro suurusest fondimahust. Üks miljon eurot on turuosaliste sõnul ka traditsiooniliselt keskmine riskikapitaliinvesteeringu suurus ühe ettevõtte kohta, kui seemnefaas, startup ja varajase kasvu faas kokku võtta, ning võrdub juba pikemaajalisema ja olulisema positsiooniga, mitte ühekordse investeeringuga. Antud investeeringumahu juures on ettevõttel võimalus kvalitatiivset muutust luua. Kui vaadata teiste liikmesriikide praktikat, siis investeeringute minimaalne suurus elamisloa saamiseks erineb riigiti. Prantsusmaal peab investeerima vähemalt kümme miljonit eurot. Suurbritannias saab isik elamisloa, kui tal on rahalisi investeeringuid riigis ühe kuni kümne miljoni naela väärtuses või varasid 2–20 miljoni naela väärtuses. Iirimaa peab elamisloa saamiseks omama kapitali ühes ettevõttes ühe miljoni euro väärtuses. Iirimaa on ette näinud elamisloa saamise võimaluse, kui investeeritakse projekti, mis toetab kunsti, sporti, tervishoidu, kultuuri või haridust. Sellisel juhul on investeeringu suurus poole väiksem ehk 500 000 eurot. Bulgaarias on investeeringu nõudeks üks miljon Bulgaaria leevi (ca 51 200 eurot), siis Kreekas on selleks 300 000 eurot, Saksamaal 250 000 eurot ning Lätis 36 000 eurot. Lätis on elamisloa võimalik saada ka kinnisvarasse investeerimise eest, mis tähendab, et elamisloa antakse, kui kolmanda riigi kodanik ostab kinnisvara vähemalt 72 000 euro eest väljaspool Riia või 143 000 euro eest Riias. Küprosel ja Portugalil saab elamisloa kinnisvara omamise eest, kui ostetud vara on väärtus vastavalt 300 000 eurot ja 500 000 eurot. Ungari ja Bulgaaria annavad kolmanda riigi kodanikele, kes investeerivad nende riigi võlakirjadesse, vastavalt kas 250 000 eurot või 512 000 eurot, alalise elamisloa. Enamik riike annab investoritele siiski tähtajalise elamisloa kestusega kaks kuni viis aastat. Prantsusmaa annab investoritele elamisloa kehtivusajaga kümme aastat¹³.

Vältimaks võimalikke väärkasutuse riske, sätestatakse nõue, mille kohaselt peab investeeringu suurus olema püsiv elamisloa kehtivusaja jooksul. Investeering võib olla ka mitterahaline, kuid siiski peab investor tagama, et nõutava omakapitali suurus elamisloa kehtivusaja jooksul ei vähene. Erandina on investeerimise summa vähenemine lubatud, kui see on tingitud turuhinna kõikumisest. Kuna suurinvestorile antava elamisloa kehtivusaeg on kuni 10 aastat, on samas mõistlik võimaldada suurinvestoril investeeringu muutmist, tingimusel, et äriühing või investeerimisfond, kuhu investeeritakse, vastab jätkuvalt seaduses sätestatud nõuetele.

VMS §-ga 197⁴ nähakse ette erisus elamisloa andmise, omamise ja pikendamise tingimustest. VMS § 117 lõike 1 punkti 3 kohaselt peab välismaalasel tähtajalise elamisloa andmiseks olema tegelik elukoht Eestis. VMS § 121 kohaselt on välismaalane hiljemalt ühe kuu jooksul Eestisse saabumise päevast alates kohustatud oma elukoha registreerima rahvastikuregistris. Kuivõrd enamus liikmesriike, kes on loonud investorile elamisloa andmise võimaluse, ei ole ette näinud välisinvestorile riigis püsiva elamise nõuet ning arvestades tänapäeva ettevõtluse tingimusi, kus tootmine võib toimuda ühes riigis, kontor asuda teises riigis ja müük toimuda kolmandas riigis,

¹³ Maasing, H., Valdaru, Kert. Elamisloa välisinvestorile – investeeringu suurus ja residentsuse kohustus. Sisekaitseakadeemia Migratsiooniuuringute Keskuse taustapaber, nr 8/2013.

siis ei ole mõistlik nõuda, et suurinvestor ja tema perekonnaliikmed määratleks oma ainsa või peamise elukohana Eesti.

VMS §-ga 197⁵ sätestatakse suurinvestorile tähtajalise elamisloa andmisest või pikendamisest keeldumise täiendavad alused. Elamisloa andmisest või pikendamisest võib keelduda, kui välismaalane ei ole teinud nõutavas suuruses investeeringut või investeering tähtajalise elamisloa kehtivusaaja jooksul ei ole püsiv, samuti on see elamisloa kehtetuks tunnistamise aluseks. Lisaks võib investorile antud elamisloa kehtetuks tunnistada juhul, kui välismaalane ei tõenda, kuidas aitab tema, äriühingu või investeerimisfondi tegevus kaasa suurinvestorile ettevõtluseks tähtajalise elamisloa andmise eesmärgile, kui investeering ei ole avalikes huvides, kui välismaalane ei tõenda investeeringu rahaliste allikate või oma äripartnerite usaldusväarsust või juhul, kui välismaalane ei ole täitnud seadusest tulenevat välismaalase Eestis ajutise viibimise, elamise või töötamisega seonduvat kohustust.

VMS §-s 197⁶ sätestatakse asjaolude muutumisest teavitamise nõue, mille kohaselt tuleb investoril Politsei- ja Piirivalveametit teavitada, kui elamisloa andmise aluseks olevates asjaoludes, sh investeeringu määra, äriühingu või investeerimisfondi osas on toimunud muudatusi.

VMS §-s 197⁷ ja 197⁸ sätestatakse erisus elamisloa pikendamisest keeldumise ja kehtetuks tunnistamise üldalustest. Kuna suurinvestori ja tema perekonnaliikmete suhtes ei kohaldata Eestis elamise ning elukoha registreerimise nõuet, tuleb kehtestada erisus vastavalt ka elamisloa pikendamisest keeldumise ja kehtetuks tunnistamise üldaluste suhtes.

Eelnõu punktidega 33 ja 40 täiendatakse VMS-i §-dega 140¹ ja 151¹, kehtestades erisused suurinvestori abikaasale ja lähedastele sugulastele elamiseks antava tähtajalise elamisloa andmise ja pikendamise tingimustest. Muudatuste kohaselt ei kohaldata suurinvestori abikaasale ja lähedasele sugulasele elamisloa andmise ja pikendamise tingimusena tegeliku elukoha ja elukoha rahvastikuregistris registreerimise nõuet.

3.3. Sisserände piirarvuga seotud muudatused

Vabariigi Valitsuse tegevuskava punkt 8.71 sätestab, et IKT valdkonna arendamiseks tuleb suurendada sisserände piirarvu eesmärgiga, et Eestisse saaks elama asuda rohkem IKT valdkonna spetsialiste ning nende peresid¹⁴.

Praegu kehtiva VMS § 113 lõike 2 kohaselt on aastane sisserände piirarv Eestisse sisserändavate välismaalaste piirarv, mis ei tohi ületada aastas 0,1% Eesti alalisest elanikkonnast. Sisserände piirarvu alla arvestatakse need isikud, kes taotlevad tähtajalist elamisluba töötamiseks, välja arvatud tähtajaline elamisluba töötamiseks teadusliku tegevuse eesmärgil või töötamiseks õppejõuna Eestis õigusaktidega kehtestatud nõuetele vastavas õppeasutuses, ettevõtluseks ja välislepingu alusel.

Loetelu isikutest, keda ei arvestata sisserände piirarvu alla, on sätestatud VMS §-s 115. Nendeks isikuteks on:

- 1) eestlane;
- 2) Eesti kodaniku, eestlase ja Eestis elamisloa alusel elava välismaalase abikaasa, kellele antakse elamisluba elama asumiseks abikaasa juurde;

¹⁴ Valitsusliidu tegevuskava aastateks 2015-2019, https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/re_sde_ja_irl_valitsusliidu_lepe.pdf

- 3) Eesti kodaniku, eestlase ja Eestis elamisloa alusel elava välismaalase alaealine ja täisealine laps, vanem ja vanavanem ning eestkostetav, kellele antakse elamisluba elama asumiseks lähedase sugulase juurde;
- 4) välismaalane, kellele antakse elamisluba õppimiseks;
- 5) välismaalane, kellele antakse elamisluba töötamiseks teadusliku tegevuse eesmärgil tingimusel, et tal on selleks erialane ettevalmistus, või õppejõuna Eestis õigusaktidega kehtestatud nõuetele vastavas õppeasutuses;
- 6) välismaalane, kellele antakse elamisluba kriminaalmenetluses osalemiseks;
- 7) välismaalane, kellele elamisloa andmine on põhjendatud ega kahjusta Eesti riigi huve ja kes asus Eestisse elama enne 1990. aasta 1. juulit ega ole pärast nimetatud tähtaega lahkunud elama mõnda teise riiki;
- 8) Ameerika Ühendriikide kodanik;
- 9) Jaapani kodanik;
- 10) välismaalane, kellele on elamisluba antud, arvestades sisserände piiraru täitumist, ja kes ei ole pärast seda lahkunud elama mõnda teise riiki;
- 11) välismaalane, kellele on antud elamisluba õppimiseks, kui ta taotleb elamisluba mis tahes alusel;
- 12) välismaalane, kellele on antud elamisluba punktis 2 või 3 nimetatud alusel, kui ta taotleb elamisluba mis tahes alusel;
- 13) välismaalane, kellele antakse elamisluba püsivalt Eestisse elama asumiseks.

Sisserände piiraru ei kohaldata ka Euroopa Liidu kodanike ja nende perekonnaliikmete suhtes, sest nende Eestisse saabumist, Eestis viibimist, Eestis töötamist ja Eestist lahkumist reguleerib ELKS. Samuti ei kohaldata piiraru rahvusvahelise kaitse saanud isikute suhtes, kuna nimetatud isikute õiguslikku seisundit ning Eestis ajutise viibimise, elamise ja töötamise õiguslikke aluseid reguleerib välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus.

Aastatel 2012–2014 kehtestas Vabariigi Valitsus sisserände piirarvuks 0,075% Eesti alalisest elanikkonnast ning aastatel 2015–2016 0,1% Eesti alalisest elanikkonnast. Aastal 2014 võis piiraru alusel anda kõige rohkem 996 elamisluba, millest kasutati ära 720 ja kasutamata jäi 276. Aastal 2015 võis piiraru alusel anda kõige rohkem 1322 tähtajalist elamisluba, millest kasutati ära 1252 ja kasutamata jäi 70. Aastal 2016. võib piiraru alusel anda kõige rohkem 1318 elamisluba, millest 17. märtsi seisuga on ära kasutatud 186 luba.

Tabel 1. Sisserände piirarv (allikas: PPA)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
VV korraldusega kehtestatud sisserände piirarv ja vastav protsent Eesti elanikkonnast	1009 (0,075%)	1344 (0,1%)	1008 (0,075%)	1000 (0,075%)	996 (0,075%)	1322 (0,1%)	1318 (0,1%)
Piiraru alusel elamisloa väljastamiseks tehtud positiivsete otsuste arv	826	1283	581	602	720	1252	186
Piiraru jääk	183	61	427	398	276	70	1132

*2016. a andmed esitatud seisuga 17.03.2016

Tabel 2. Tähtajalise elamisloa andmise otsused, sh piiraru alla arvatatud otsused rändeliikide lõikes (allikas: PPA)

Rändeliik	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016**	Kokku
Õppimine	459	463	516	679	893	1145	84	4155
Töötamine	941	1429	835	863	1237	1659	254	6964
sh piirarvu alla arvatud otsused	686	1081	500	518	829	1210	178	4824
Pereränne	1063	1371	1253	1283	1387	1458	293	7815
Välisleping	976	838	639	624	508	637	72	4222
sh piirarvu alla arvatud otsused	56	22	25	41	35	21	6	200
Legaalne sissetulek*	44	62	6					112
sh piirarvu alla arvatud otsused	24	43	0					67
Kriminaalmenetluses osalemine						2	0	2
Ettevõtlus	68	142	61	54	35	28	3	388
sh piirarvu alla arvatud otsused	62	137	56	43	24	21	2	343
sh piirarvu alla arvatud otsused kokku	828	1283	581	602	888	1252	186	5434
Kokku	3551	4305	3310	3503	4060	4929	706	23 658

* Alus kehtetu alates 01.07.2012

**2016. a andmed esitatud seisuga 17.03.2016

Vabariigi Valitsuse tegevuskavas seatud eesmärgi saavutamiseks on eelnõuga VMS §-i 115 sisseviidud muudatused, mille kohaselt sisserände piirarvu täitumise arvutamisel ei arvestata edaspidi välismaalast, kellele antakse elamisluba töötamiseks info- ja kommunikatsioonitehnoloogia erialasele ametikohale. Lisaks jääb sisserände piirarvu alt välja välismaalane, kellele antakse elamisluba töötamiseks iduettevõttes või elamisluba ettevõtluseks seoses iduettevõtlusega. Nimetatud muudatused on **eelnõu § 1 punktis 18**, millega täiendatakse VMS § 115 punktidega 14–16.

3.4. Püsivalt Eestis elamise nõudega seotud muudatused

Kehtiva VMS kohaselt peab välismaalane, kes omab elamisluba ja soovib Eestist eemal viibida rohkem kui 183 päeva aasta jooksul, registreerima oma Eestist eemalviibimise PPA-s. Sõltuvalt välismaalase Eestist eemalviibimise kavandatavast kestusest ja põhjustest on Eestist eemalviibimist võimalik registreerida VMS § 253 sätestatud eesmärkidel edasiulatavalt kuni kaheks aastaks, kuid mitte kauemaks kui välismaalase elamisloa kehtivusaeg.

Eestist eemalviibimise registreerimiseks peab välismaalane täna esitama PPA-le Eestist eemalviibimise registreerimise taotluse. Taotlust on võimalik esitada PPA teeninduses kohapeal. Samuti on võimalik see edastada PPA-le posti või e-posti teel. PPA vaatab taotluse läbi ja teeb otsuse eemalviibimise registreerimise või sellest keeldumise kohta:

- 1) viivitamata, kui taotlus esitatakse PPA teeninduses;
- 2) hiljemalt taotluse saabumise päevale järgneval tööpäeval, kui taotlus esitatakse posti või e-posti teel.

Kui välismaalane on Eestist eemalviibimise registreerinud, loetakse Eestist eemalviibitud aeg püsivalt Eestis elatud aja hulka. Eestist eemalviibimise registreerimise taotluse läbivaatamise eest ei pea välismaalane tasuma riigilõivu. Aastatel 2010–2015 esitati 75% taotlustest PPA teenindustes ja 25% taotlustest posti või e-posti teel.

Tabel 3. Eestist eemalviibimise registreerimise taotlused otsuste lõikes aastatel 2010-2015

Otsus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Registreerimine	458	1264	1411	1142	1141	1067	6483

Keeldumine	0	0	33	81	42	17	173
Rahuldamata jätmine	0	1	1	2	0	2	6
Läbivaatamata jätmine	5	16	66	16	13	13	129
Kokku	463	1281	1511	1241	1196	1099	6791

Allikas: PPA

Mitmed koostööpartnerid on toonud välja, et Eestist eemalviibimise registreerimine on välismaalasele liiga koormav. Samuti arvestades välismaalaste järjest suurenevat mobiilsust, kus töökoht võib olla ühes riigis, teenuste osutamine teises (lähedused) või koolitused kolmandas riigis, ei ole vähemalt 183 päeva aasta jooksul Eestis viibimise nõue ja Eestis eemalviibimise registreerimise kohustus mõistlik ega eesmärgipärane, vaid oluline on, et välismaalane kasutaks elamisloa sellel eesmärgil, milleks see talle anti.

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse VMS § 6 teksti, mille kohaselt jäetakse Eestis püsivalt elamise mõistest välja Eestis vähemalt 183 päeva aasta jooksul viibimise nõue ning välismaalase Eestis püsivalt elamine määratletakse elamisloa või elamisõiguse omamise kaudu.

Eelnõu § 1 punktiga 27 tunnistatakse kehtetuks VMS § 135 lõike 2 punkt 6, mille kohaselt võib tähtajalise elamisloa tunnistada kehtetuks, kui välismaalane viibib väljaspool Eestit rohkem kui 183 päeva aasta jooksul kokku ja ta ei ole registreerinud oma Eestist eemalviibimist.

Eelnõu § 1 punktiga 28 on VMS mitmest sättest välja jäetud sõna „püsivalt“. Antud muudatus tuleneb eelnõu § 1 punktis 1 sätestatud muudatusest, mille kohaselt määratletakse edaspidi välismaalase püsivalt elamine elamisloa või elamisõiguse omamise kaudu.

Eelnõu § 1 punktidega 37 ja 38 tunnistatakse kehtetuks VMS § 144 punkt 3 ning § 146 lõike 1 punkt 3. Antud muudatus tuleneb eelnõu § 1 punktis 1 sätestatud muudatusest, mille kohaselt muudetakse püsivalt Eestis elamise nõudeid.

Eelnõu § 1 punktidega 43 ja 44 tunnistatakse kehtetuks VMS § 156 punkt 1 ja § 158 lõike 1 punkt 1, millega loobutakse tähtajalise elamisloa pikendamisest keeldumise ja elamisloa kehtetuks tunnistamise alusena sätestatud nõudest, et lähedane sugulane, kelle juurde elama asumiseks elamisloa anti, või välismaalane ei ela püsivalt Eestis.

Eelnõu § 1 punktiga 75 muudetakse VMS § 233 lõiget 3. Muudatus tuleneb eelnõu § 1 punkti 77 muudatusest, mille kohaselt tunnistatakse Eestist eemalviibimise registreerimise regulatsioon kehtetuks.

Eelnõu § 1 punktiga 76 jäetakse § 238 lõike 1 punktist 1 välja sõnad „ja püsivalt“.

Eelnõu § 1 punktiga 77 tunnistatakse kehtetuks VMS 3. peatüki 3. jagu, millega on kehtivas seaduses sätestatud Eestist eemalviibimise registreerimise regulatsioon.

Eelnõu § 1 punktiga 81 jäetakse § 293 lõigetest 1–3 välja sõnad „ning Eestist eemalviibimise registreerimise“.

Kuna eelnõuga muudetakse senist arusaama välismaalase Eestis püsiva elamise suhtes ja asendatakse senine Eestis aasta jooksul vähemalt 183 päeva pikkuse viibimise nõue Eesti elamisloa eesmärgipärase kasutamise nõudega, siis on selguse huvides vaja muuta ka vastavalt elamisloa andmisest keeldumise ning elamisloa kehtetuks tunnistamise sätteid. Kehtiva seaduse

kohaselt on välismaalasele tähtajalise elamisloa andmise üldtingimuseks, et välismaalase Eestisse elama asumine on põhjendatud. Kuna elamisloa eesmärgipäraseks kasutamiseks ei tarvitse olla vajalik, et välismaalane määratleks oma ainsa või peamise elukohana Eesti, siis on mõistlik hinnata Eestisse elama asumise põhjendatuse asemel Eesti elamisloa taotlemise põhjendatust. Sarnaselt muudetakse ka tähtajalise elamisloa andmisest keeldumise alust, mis laieneb ka elamisloa pikendamisest keeldumisele, ja elamisloa kehtetuks tunnistamise alust.

Eelnõu § 1 punktiga 19 muudetakse VMS § 117 lõike 1 punkti 1, millega sätestatakse selguse huvides tähtajalise elamisloa andmise üldtingimusena, et välismaalase Eesti tähtajalise elamisloa taotlemine on põhjendatud.

Eelnõu § 1 punktiga 22 muudetakse VMS § 124 lõike 1 punkti 7, nähes ette ka välismaalasele tähtajalise elamisloa andmisest keeldumise alusena põhjendatud kahtluse, et välismaalase tähtajalise elamisloa taotlemise tegelik eesmärk ei vasta väidetavale eesmärgile.

Eelnõu § 1 punktiga 26 täiendatakse VMS § 135 lõiget 1 punktiga 4, millega nähakse ette, et tähtajalise elamisloa võib kehtetuks tunnistada, kui välismaalane ei kasuta elamisluba eesmärgipäraselt.

Eelnõu § 2 punktiga 2 muudetakse ELKSi § 5 teksti ja jäetakse välja Eestis püsiva elamise mõistest vähemalt 183 päeva aasta jooksul Eestis viibimise nõue ning Eestist ajutise eemalviibimisega seotud põhjendused, mida loetakse püsivalt Eestis elamise hulka. VMSis tunnistatakse kehtetuks välismaalase Eestis vähemalt 183 päeva elamise nõue ja seetõttu on otstarbekas sarnane kohustus tunnistada kehtetuks ka ELKSi. Eelnõu kohaselt loetakse püsivaks Eestis elamiseks EL kodaniku või tema perekonnaliikme Eestis viibimist elamisõiguse alusel.

Eelnõu § 2 punktiga 10 jäetakse ELKSi § 31 lõike 2 punktist 3, § 34 lõike 2 punktist 2, § 40 lõikest 1 ning lõike 2 punktidest 1 ja 2, § 45 lõikest 1, § 45 lõike 3 punktist 1, § 45 lõikest 6, § 52⁶ lõikest 2 välja sõna „püsivalt“, analoogiliselt VMSis ettenähtud muudatustega.

Eelnõu § 3 punktidega 1 ja 2 muudetakse ITDS § 5 lõiget 1 ja jäetakse § 6 pealkirjast ja lõigetest 1 ja 2, § 19 punktist 2 ning § 34¹ lõikest 1 välja sõna „püsivalt“. Eelnõuga loobutakse ITDSis mõiste „püsivalt Eestis elamine“ kasutamisest, asendades selle sarnaselt VMSis ja ELKSi kasutatava „Eestis elamine“ mõistega.

3.5. VMS erinevate kitsaskohtade lahendamise seotud muudatused

3.5.1. Elamisloa taotlemise võimaldamine riigisiselt

Kehtiva VMS kohaselt peab välismaalane esitama elamisloa taotluse välisesinduses ning vaid teatud juhtudel on elamisloa taotluse esitamine riigisiselt lubatud. Praktikas on ilmnenu, et see nõue ei täida tegelikult enam oma eesmärki, kuna tihti saabuvad kolmanda riigi kodanikud Eestisse viisa alusel ning soovivad juba riigis viibides elamisluba taotleda. VMS § 215 kohaselt peab välismaalane, kes soovib Eestisse elama asuda tähtajalise elamisloa alusel, esitama tähtajalise elamisloa taotluse isiklikult Eesti välisesindusele. Eesti välisesindus edastab tähtajalise elamisloa taotluse pärast taotleja isiku tuvastamist või isikusamasuse kontrollimist ja biomeetriliste andmete võtmist, kui see on nõutav, menetlemiseks PPA-le.

Välisesinduses tähtajalise elamisloa taotluse esitamise eesmärk on mitte lubada välismaalasel riiki siseneda enne, kui tema taotluse suhtes on tehtud positiivne otsus. Nõude üldiseks eesmärgiks on vältida olukordi, kus riik peaks hiljem tegelema elamisluba mitte saanud välismaalase riigist

lahkumise korraldamisega. Antud reegel ei täida praktikas enam oma eesmärki, sest tähtajalise elamisloa taotluse riigisiselt esitamiseks kasutatakse järgmisi võimalusi:

- välismaalane saabub Eestisse kas Eesti või Schengeni viisa alusel ja esitab seejärel tähtajalise elamisloa taotluse PPA-le eeldusel, et ta vastab mõnele VMS § 216 sätestatud siseriiklikule taotlemise alusele;
- välismaalane esitab tähtajalise elamisloa taotluse Eesti välisesinduses ja saabub seejärel Eestisse, kas Eesti või Schengeni viisa alusel;
- välismaalane viibib riigis Eesti või Schengeni viisa alusel, lahkub korraks Eestist, et esitada Eesti välisesinduses tähtajalise elamisloa taotlus ja pöördub seejärel kehtiva viisa alusel Eestisse tagasi.

Hetkel saavad riigisiselt tähtajalise elamisloa taotluse esitada VMS §-s 216 nimetatud välismaalased. Välismaalased, kes ei oma täna siseriikliku tähtajalise elamisloa taotluse esitamise õigust ja peavad tähtajalise elamisloa taotluse esitama Eesti välisesinduses, on järgmised:

Õpperändes:

- välismaalased, kes tulevad õppima põhikooli, gümnaasiumisse või kutseõppeasutusse;
- välismaalased, kes tulevad õppima bakalaureuseõppesse ja kes ei asu õppima rahvusvahelise koostööprogrammi raames või riikidevahelise lepingu või kõrgkooli väliskoostöölepingu alusel või kellele ei ole määratud Eesti riigi poolt rahastatavat või rahvusvaheliselt tunnustatud stipendiumit;
- välismaalased, kes osalevad praktilisel põhikoolis või gümnaasiumis või praktilisel, mis on kutseõppeasutuse, rakenduskõrgkooli, ülikooli või rahvusvahelise üliõpilasorganisatsiooni vahendatud;
- välismaalased, kes osalevad ettevalmistuskursustel kutseõppeasutuses, rakenduskõrgkoolis või ülikoolis.

Pererändes:

- üle 1-aastased alaealised lapsed ja hooldust vajavad täisealised lapsed, kelle vanemad ei oma riigisiselt taotluse esitamise õigust;
- hooldust vajavad vanemad ja vanavanemad, kes taotleavad elamisloa elama asumiseks Eestis elava täisealise lapse või lapselapse juurde;
- eestkostetavad, kes tulevad elama eestkostja juurde;
- abikaasad juhul, kui nende kutsuja ei oma riigisiselt taotluse esitamise õigust (nt lähetatud töötaja abikaasa).

Töö- ja ettevõtlusrändes:

- töörande eesmärgil Eestisse saabuvad välismaalased, kes ei ole eelnevalt lühiajalist töötamist registreerinud;
- lähetatud töötajad;
- juhtorgani liikmena töötajad, kui ettevõtte ei ole varasemalt Eestis 4 kuud tegutsenud;
- välismaalased, kes soovivad tegeleda ettevõtlusega, kui ettevõtte ei ole eelnevalt 4 kuud Eestis tegutsenud.

Aastatel 2010-2015 esitati kokku 26 084 tähtajalise elamisloa taotlust, millest 15 693 esitati Eestis ning 10 391 Eesti välisesindustes. Seega on viimasel viiel aastal üle 60% tähtajalise elamisloa taotlusest esitatud riigisiselt ning ligi 40% Eesti välisesindustes.

Tabel 4. Tähtajalise elamisloa taotlused taotluse esitamise koha lõikes aastatel 2010 – 2015 (Allikas: PPA)

Taotluse esitamise koht	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Eesti	2278	2387	2193	2422	2880	3533	15693

Kiiev (Ukraina)	271	598	374	365	507	747	2862
Moskva (Venemaa)	373	509	325	180	218	212	1817
Sankt-Peterburg (Venemaa)	270	323	272	221	214	181	1481
Riia (Läti)	192	497	236	75	56	36	1092
Tbilisi (Gruusia)	73	90	55	59	90	100	467
Ankara (Türgi)	100	64	68	89	54	74	449
New Delhi (India)			15	45	137	217	414
Minsk (Valgevene)	65	108	62	42	42	45	364
Pihkva (Venemaa)	36	40	34	33	35	29	207
Helsingi (Soome)	56	42	33	21	33	18	203
Peking (Hiina)	57	41	30	28	14	13	183
Madrid (Hispaania)	30	45	5	2	4	1	87
Kairo (Egiptus)	13	11	13	16	9	24	86
Šanghai (Hiina)		4	28	17	19	18	86
Stockholm (Rootsi)	16	20	23	3	3		65
London (Suurbritannia)	15	18	8	6	4	6	57
Astana (Kasahstan)		3	16	13	7	16	55
Oslo (Norra)	12	11	6	5	14	2	50
Rooma (Itaalia)	1	31	4	3	2	1	42
Berliin (Saksamaa)	2	9	17	7	3	2	40
New York (USA)	10	2	11	3	1	11	38
Pariis (Prantsusmaa)	8	12	6	5	1	2	34
Vilnius (Leedu)	12	8		4	3	6	33
Tokio (Jaapan)	2	4	2	8	3	3	22
Tel Aviv (Iisrael)	3	2	6	3	5	1	20
Varssavi (Poola)		12	1	2	3	1	19
Praha (Tšehhi)	2	10	1		1	3	17
Viin (Austria)	2	6	5	2	1	1	17
Kopenhaagen (Taani)	1	1	8	3			13
Ateena (Kreeka)	3			4	5		12
Haag (Holland)	1	5	1		1	2	10
Brüssel (Belgia)		1	1	1	1	5	9
Ottawa (Kanada)	1		3	4	1		9
Lissabon (Portugal)			1			6	7
Aukonsul		4			1		5
Dublin (Iirimaa)			1	1	3		5
Sofia (Bulgaaria)	2	2					4
Washington (USA)				2		2	4
Budapest (Ungari)			2	1			3
Brasília (Brasília)						1	1
San Isidro (Argentina)				1			1
Sydney (Austraalia)					1		1
Kokku	3907	4920	3866	3696	4376	5319	26084

Eelnõu § 1 punktiga 67 muudetakse VMS § 216 lõiget 1 ja 1¹. VMS § 216 lõike 1 muudatuse kohaselt võib PPA-st tähtjalist elamisloa taotleda välismaalane, kellel on Eestis viibimiseks seaduslik alus, ja välismaalane, kes ei viibi Eestis seaduslikult, kuid kellel puudub mõjuval põhjusel võimalus esitada tähtjalise elamisloa taotlus Eesti välisesindusele, välja arvatud juhul, kui tema lahkumiskohustus kuulub sundtäitmisele.

Mõjuval põhjusel riigisiselt tähtjalise elamisloa taotluse esitamise võimalus laieneks näiteks välismaalastele, kes on väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse (VSS) § 9 lõike 1 punkti 3 kohaselt asunud Eestisse elama enne 1990. aasta 1. juulit ning kes ei oma tänaseni seaduslikku alust Eestis viibimiseks, kuid keda ei saa lahkumissetkirjutusega kohustada Eestist lahkuma põhjusel, et isikul puudub kodakondsusjärgne riik (määratlemata kodakondsusega isikud) või see on isiku jaoks ilmselgelt ebaproportsionaalselt koormav. Samuti laieneks erand sellistele välismaalastele, kelle tervises seisund või muu mõjuv isiklik põhjus ei võimalda isikul tähtjalise elamisloa taotlust esitada Eesti välisesindusele. Ettepaneku eesmärk on tagada pändlikus erijuhtumite jaoks analoogselt siseriikliku pikaajalise viisa taotluse esitamise õigusega. Isikuga seotud mõjuvat põhjust hindab PPA taotluse esitamisel.

VMS § 216 lõike 1¹ muudatus on normitehniline. Kuna § 216 lõiget 1 muudeti, tekkis vajadus korrastada sama paragrahvi lõike 1¹ ülesehitust, normi sisu eelnõuga ei muudeta.

3.5.2. Õpirändega seotud muudatused

Eelnõu § 1 punktidega 3, 8, 30, 32, 50, 51 ja 71 muudetakse VMS § 62² lõiget 5, § 101 lõike 2 punkti 2, § 137 lõikeid 3 ja 3¹, § 178 lõiget 1², § 181 lõike 1 punkti 11 ning § 224 lõiget 1², laiendades rakendus- ja bakalaureuseõppes õppivatele õppuritele kehtestatud soodustusi ka neljanda ja viienda taseme kutseõppe esmaõppes õppijatele.

Kehtivas VMS-is on sätestatud soodustused rakenduskõrgharidus- ja bakalaureuseõppe õppuritele, kuid kutseõppes olevatele välismaalastele erisusi kehtestatud ei ole. Arvestades Eesti tööjõuturu olukorda ning majanduse vajadusi, on vastavalt Haridus- ja Teadusministeeriumi ettepanekutele põhjendatud soodustada ka Eestis neljanda ja viienda taseme kutseõppehariduse lõpetanud välismaalaste Eestis viibimist, elamist ja tööturule sisenemist.

OSKA raportiteⁱ alusel on kasvav tööjõuvajadus muu hulgas metsanduses ja puidutööstuses, vajatakse rohkem harvesteri- ja forvarderioperaatoreid, soovitatakse laiendada CNC töötlemiskeskuse operaatorite õpet. IKT laialdasem kasutuselevõtt teistes majandusharudes tekitab juurde täiendava vajaduse tööjõu järele, vajatakse ka kutsehariduse tasemel IKT-lahenduste ja -süsteemide haldajaid. Elektroonika ja telekommunikatsiooni alavaldkondadega seotud põhikutsealadel püsib vajadus näiteks tehnikute ja tootmise operaatorite järele. Erinevate prognooside (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööjõuvajaduse prognoos aastani 2020ⁱⁱ, OSKA raportidⁱⁱⁱ) andmeile tuginedes oodatakse jätkuvalt suhteliselt kiiret hõive kasvu info ja side, elektroonika- ja masinatööstuse valdkonnas. Neil tegevusaladel on loodav lisandväärtus keskmisest kõrgem. Hõivatute arv kasvab eeldatavalt ka traditsioonilisematel tegevusaladel, kus Eesti saab tugineda oma eelistele (puidutööstus, turismisektor) või kus seoses elanikkonna vananemisega on oodata nõudluse kasvu (tervishoid, sotsiaalhoolekanne). Kõigis eelnimetatud valdkondades on oluline osa tööturul kutseõppe neljanda ja viienda taseme lõpetanud oskustöötajail ja spetsialistidel.

Nii neljanda kui ka viienda taseme õppekavadel lõpetajad rakenduvad rahvusvahelise ametite klassifikaatori ISCO 08 järgi ametialade pearühmade „Seadme- ja masinaoperaatorid”,

„Oskustöötajad ja käsitöölised”, „Põllumajanduse ja kalanduse oskustöölised”, „Teenindus- ja müügitöötajad” või „Ametnikud” liigituvates keerukamates ametites. Viienda taseme ehk kutseerihariduse puhul on tegemist õppeliigiga, millel esmaõppes õpingute alustamiseks peab õpilasel olema keskharidus ja jätkuõppekavadele sisenemiseks lisaks veel ka vähemalt neljanda või viienda kvalifikatsioonitaseme kutse või vastavate kompetentsid. Viienda taseme õppekavad jagunevad esmaõppe (2-2,5-aastased) ja jätkuõppe (3-12 kuud) õppekavadeks. Esmaõppekavad on näiteks äri- ja õigusteenuste ning juhtimise ja halduse õppekavarühmades, kaubanduses, tervishoius ja sotsiaalteenustes, logistikas, militaarõppes, turismi-, toitlustus- ja majutusteeninduses, info- ja kommunikatsioonitehnoloogias, puitmaterjalide töötluses, mehaanikas ja metallitöötluses, energeetikas ja automaatikas. Viienda taseme jätkuõppekavad on näiteks avaliku sektori asutuse finantsist, kunstnik-kujundaja, külmatehnika paigaldusjuht, majutusettevõtte juht, maksuspetsialist, metallide töötlemise tehnoloog, metallilõikepinkidel töötaja, robotitehnik, metsandusspetsialist, toitlustuskorraldaja, väikeettevõtte turundusspetsialist. Viienda taseme hariduse omandanud inimesed on sageli väga hinnatud ja otsitud spetsialistid tööturul. Neljanda taseme esmaõppes õpingute alustamise tingimus on põhihariduse olemasolu. Kutsekeskharidusõppes võivad õpinguid alustada ka vähemalt 22-aastased põhihariduseta isikud, kellel on põhiharidusele vastavad kompetentsid. Neljanda taseme kutsekeskharidusõppe on 3-aastane ning eriala esmaseks omandamiseks varieeruvad õppekavade pikkused kolmest kuust kuni kahe ja poole aastani ning jätkuõppeõppes kolmest kuust üheaastase õppeni. Neljandal tasemel ja kutsekeskharidusõppes on esindatud õppekavad kõigis õppekavarühmades.

Eelnõu § 1 punktiga 3 muudetakse VMS § 62² lõiget 5, sätestades, et viisa neljanda või viienda taseme kutseõppe esmaõppes ja jätkuõppes võib anda, kui välismaalane asub õppima rahvusvahelise koostööprogrammi raames või riikidevahelise lepingu või õppeasutuse väliskoostöölepingu alusel või kui välismaalasele on määratud Eesti riigi poolt rahastatav või rahvusvaheliselt tunnustatud stipendium. Vastav täiendav nõue on kehtestatud VMS-is rakenduskõrgharidus- või bakalaureuseõppes õppivatele õppuritele, kuivõrd tegemist on kõrgema viibimisaluse väärkasutuse riskiga isikutega. Eelnõuga kehtestatavate soodustuste kohaldamisel on põhjendatud kohelda neljanda või viienda taseme kutseõppe õppijaid sarnaselt rakenduskõrgharidus- või bakalaureuseõppes õppivatele õppuritega, et võimalikke riske maandada.

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse tulenevalt eelnõu § 1 punkti 3 muudatusest VMS § 101 lõike 2 punktis 2 sätestatud valdkonna eest vastutava ministri määruse volitusnormi, asendades sõna „kõrgkoolide“ sõnaga „õppeasutuste“. Samuti laiendatakse nimetatud volitusnormi, võimaldades valdkonna eest vastutaval ministril määrusega kehtestada minimaalne õppemaht, mille jaoks antakse viisa neljanda või viienda taseme kutseõppe esmaõppes ja jätkuõppes õppimiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 30 muudetakse VMS § 137 lõiget 3. Tegemist on normitehnilise muudatusega. Erisus abikaasa eelneva vähemalt kaheaastase Eestis elamise nõudest tähtjalise elamisloa abikaasa juurde andmise tingimustest tõstetakse VMS § 137 lõikesse 3¹, kuhu see oma olemuselt paremini sobib.

Eelnõu § 1 punktiga 32 muudetakse VMS § 137 lõiget 3¹. Kui kehtiva VMS kohaselt ei laiendata abikaasa eelneva vähemalt kaheaastase Eestis elamise nõuet tähtjalise elamisloa abikaasa juurde andmise tingimusena üksnes bakalaureuseõppe, bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinevas õppe või magistri- või doktoriõppe õppuritele, siis muudatusega laiendatakse antud soodustust ka kutseõppe neljanda ja viienda taseme õppurite ning rakenduskõrgharidusõppe õppuritele. Põhjendamatult on antud soodustusest välja jäetud rakenduskõrgharidusõppe õppurid. Kuna käesoleva eelnõu muudatustega soodustatakse

kutseõppurite Eestisse elama asumist ja töötamist, laiendatakse antud soodustust ka rakenduskõrgharidusõppe õppuritele.

Eelnõu § 1 punktidega 50 ja 51 muudetakse VMS § 178 lõiget 1² ning § 181 lõike 1 punkti 11, laiendades elamisloa töötamiseks puhul makstavale töötasule esitatavate nõuete erisust ka neljanda ja viienda taseme kutseharidusõppe omandanud välismaalastele. Samuti vabastatakse nimetatud välismaalased Töötukassa loa nõudest. Kehtiva VMS kohaselt ei kohaldata makstavale töötasule esitatavaid nõudeid, kui välismaalane on omandanud Eestis kõrghariduse rakenduskõrgharidus- või bakalaureuseõppes, bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhinevas õppes, magistriõppes või doktoriõppes. Erisusi Eestis kutseõppe hariduse omandanud välismaalaste osas kehtestatud ei ole. Kehtivas seaduses sätestatud töötasu ning Töötukassa loa nõue võib ajendada Eestis kutsehariduse omandanud isikute liikumist teistesse riikidesse, kus tööle asumise tingimused on soodsamad. Kuna riik on nende välismaalaste haridusse panustanud ning õppimise raames on need välismaalased juba Eesti eluga kohanenud, on mõistlik soodustada kutsehariduse omandanud välismaalaste Eesti tööturule sisenemist. Seetõttu kehtestatakse neljanda ja viienda taseme kutseharidusõppe omandanud välismaalastele elamisloa töötamiseks taotlemisel VMS-is erisused töötasu ning Töötukassa loa nõude osas.

Eelnõu § 1 punktiga 71 muudetakse VMS § 224 lõiget 1², millega on sätestatud volitusnorm valdkonna eest vastutava ministri määruse kehtestamiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 45 täiendatakse VMS § 162 lõiget 2, lisades viite ülikooliseadusele. Kehtiv VMS § 162 lõige 2 sätestab, et tähtajalise elamisloa õppimiseks võib anda isikule õppekava täiskoormusega läbimiseks. Tagamaks, et täiskoormusega õppe tähendus oleks üheselt mõistetav, lisatakse viide ülikooliseaduse §-le 23, milles on defineeritud täis- ja osakoormusega õpe.

Eelnõu § 1 punktiga 47 täiendatakse VMS §-ga 172¹, sätestades täiendava aluse õppimiseks antava tähtajalise elamisloa andmisest keeldumiseks, juhul kui kutsuja usaldusväärsuses on põhjust kahelda. Sarnane keeldumise alus on kehtivas seaduses elamisloa töötamiseks puhul, kus elamisloa andmisest võib keelduda, kui on põhjust kahelda tööandja usaldusväärsuses. Välismaalase Eestisse kutsumisel võtab õppeasutus, üliõpilasorganisatsioon või noorteühing endale kutsuja kohustuse ning peab olema veendunud, et välistudengi akadeemiline ettevalmistus ja keeleoskus on piisav, et vastaval tasemel õppima asuda. Praktikaks on esinenud probleeme, kus õppeasutused ei ole tudengi ettevalmistust piisavalt kontrollinud või välismaalased on kooli sisseastumiseks esitanud võltsitud dokumente ning õppeasutuse kutset kasutatakse vahendina Eesti elamisloa saamiseks. Välismaalase õppetööle mitteasumisest ei ole aga Politsei- ja Piirivalveametit piisava aja jooksul teavitatud. Väärkasutuse riski võib tõsta ka ebausaldusväärsete agentide/vahendajate kasutamine välistudengite leidmiseks. Tagamaks, et olukordades, kus kutsuja süstemaatiliselt võimaldab elamisloa andmist isikutele, kelle tegelik kavatsus ei ole õppima asuda, nähakse VMS-is ette täiendav alus elamisloa andmisest keeldumiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 48 muudetakse VMS § 173, mille senine tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2, sätestades erisuse õppekava täiskoormusega täitmise osas. Kehtiva VMS kohaselt võib õppimiseks antud tähtajalise elamisloa kehtetuks tunnistada, kui välismaalane on jätnud täitmata õppekava õppimiseks antava elamisloa omamiseks nõutavas ulatuses, katkestanud õppimise või jätnud olulisel määral täitmata VMS-ist või muust seadusest tuleneva kohustuse. Vastava nõude kohaldamine doktoriõppes õppivatele isikutele ei ole aga mõistlik. Doktoriõppes võib osakoormusesse langemine olla seotud juhendaja või doktoritöö teema vahetusega või muude teadustöös ettetulevate takistustega, mis ei võimalda õppekava täita nominaalse õppeaja jooksul, kuigi isik on ülikooli ja õppega seotud ja sellele pühendunud. Seetõttu

nähakse muudatusega ette doktoriõppes õppivatele välistudengitele erisus, et elamisluba õppimiseks ei tunnistata kehtetuks, kui osalemine õppetöös osakoormusega on põhjendatud.

3.5.3 Töörändega seotud muudatused

Eelnõu § 1 punktidega 49, 55 ja 58 täiendatakse VMS § 177 lõikega 4, § 185 lõikega 4 ja § 189 lõiget 2 punktiga 4. Muudatusega võimaldatakse välismaalasel, kellel on tähtajaline elamisluba töötamiseks, asuda tööle sama tööandja juures teisele ametikohale tingimusel, et ametikohale esitatavad kutse- ja kvalifikatsiooninõuded on samad, mis esialgsel ametikohal. Muudatuse eesmärk on teha regulatsiooni paindlikumaks nii töötajale kui tööandjale, kuna töötamise kestel võib olla ettevõtetal vajalik töötajaid ümber paigutada ning puudub sisuline vajadus sarnaste tingimuste korral nõuda välismaalastel uue elamisloa taotlemist. Teisele ametikohale üleminekul ei ole vaja Eesti Töötukassa luba, kuid järgida tuleb töötamiseks antud elamisloas kindlaks määratud tingimusi (näiteks VMS §-s 178 sätestatud keskmise brutokuupalga nõue).

Kehtiva VMS § 185 lõike 1 kohaselt määratakse töötamiseks antavas tähtajalises elamisloas kindlaks välismaalase töötamise tingimused (tööandja, töötamise koht ja töökoht) ning välismaalase liikumisel ühelt ametikohalt teisele on vajalik taotleda üldjuhul uut elamisluba töötamiseks. Samas, välismaalasel on lubatud töötada mitme tööandja juures, järgides töötamiseks antud elamisloas kindlaks määratud tingimusi (VMS § 181² lõige 1 ja § 189 lõike 2 punkt 2). Kehtiva VMS § 188 lõike 2 kohaselt on lubatud vahetada töökohta sama tööandja juures õppejõududel ja välismaalastel, kellele on antud elamisluba teadusliku tegevuse eesmärgil. Sarnaselt nähakse VMS § 189 lõike 2 punktiga 4 ette, et Eestis töötamise tingimuste muutumiseks ei loeta olukorda, kui välismaalase ametikoht muutub sama tööandja juures VMS § 185 lõikes 4 nimetatud juhul.

Eelnõu § 1 punktiga 11 asendatakse § 105 lõikes 3 sõna „kuus“ sõnaga „üheksa“, nähes ette, et Eestis ajutiseks viibimiseks seaduslikku alust omav välismaalane võib Eestis viibida Eestis registrisse kantud juriidilise isiku või välismaa äriühingu filiaali juhtimis- või järelevalvefunktsiooni täitmise eesmärgil kuni üheksa kuud aasta jooksul.

Kuna direktiivide eelnõuga pikendatakse lühiajalise Eestis töötamise tähtaega seniselt kuult kuult üheksale kuule aasta jooksul, siis on mõistlik näha ette sama tähtaeg ka seadusest tulenevale Eestis töötamise õigusele.

Eelnõu § 1 punktiga 78 täiendatakse VMS § 271 lõikega 4, millega antakse PPA-le õigus teavitada välismaalase tööandjat välismaalase elamisloa andmisest või pikendamisest keeldumisest või selle kehtetuks tunnistamisest ilma välismaalase nõusolekuta. Tegemist on PPA õigusega, mitte kohustusega. Tööandja on kohustatud jälgima, et tema juures töötaval välismaalasel oleks seaduslik alus Eestis viibimiseks olemas. Kuna kehtiva VMS kohaselt on tööandjal keelatud võimaldada töötamist välismaalasele, kellel puudub seaduslik alus Eestis viibimiseks, siis on tööandjal õigustatud huvi saada ka teavet, mis välistab välismaalase edasise Eestis töötamise. Muudatus võimaldab PPA-l anda tööandjale andmeid, kas tema juures töötaval välismaalasel on seaduslik alus Eestis viibimiseks olemas, kui tööandja sellise küsimusega PPA poole pöördub.

3.5.4. Üleminek elamisloa pikendamise põhiselt menetluselt järelkontrollipõhisele menetlusele

Välismaalane, kes soovib Eestisse elama asuda, peab esitama tähtajalise elamisloa taotluse. Kehtiva VMS kohaselt antakse välismaalasele elamisluba küllaltki lühikeseks ajaks ning eeldatakse selle regulaarset pikendamist. Elamisluba töötamiseks antakse kuni kaheks aastaks ja seda pikendatakse kuni viieks aastaks korraga, elamisluba õppimiseks antakse kuni üheks aastaks korraga ja seda pikendatakse ühe aasta kaupa ning elamisluba elama asumiseks abikaasa juurde

antakse, sõltuvalt asjaoludest, kuni üheks või kolmeks aastaks ja seda pikendatakse vastavalt kuni ühe või kolme aasta kaupa. Alljärgnevas tabelis on esitatud kehtiva VMS kohaselt, sõltuvalt tähtajalise elamisloa taotlemise alusest, välismaalasele antava elamisloa kehtivusaeg, samuti selle pikendamise pikkus.

Tabel 5. Tähtajalise elamisloa kehtivusaeg

Andmise alus	Tähtajalise elamisloa	Tähtajalise elamisloa pikendamine
Abikaasa juurde*	Abielus vähem kui 3 aastat – elamisloa kehtivus kuni 1 aastat Abielus vähemalt 3 aastat – elamisloa kehtivus kuni 3 aastat	Abielus vähem kui 3 aastat – elamisloa kehtivus kuni 1 aastat Abielus vähemalt 3 aastat – elamisloa kehtivus kuni 3 aastat Elanud Eestis 5 aastat abikaasa juurde antud elamisloa alusel – elamisloa kehtivus kuni 5 aastat
Lähedase sugulase juurde*	Kuni 5 aastat	Kuni 5 aastat
Õppimiseks	Kuni 1 aasta, kuid mitte kauem kui õppimise eeldatav kestus	Kuni 1 aasta
Töötamiseks	Töötamise eeldatav kestus, kuid mitte kauem kui 2 aastat EL sinine kaart – töötamise eeldatav kestus, kuid mitte kauem kui 2 aastat ja 3 kuud	Töötamise eeldatav kestus, kuid mitte kauem kui 5 aasta. EL sinine kaart – kuni 4 aastat ja 3 kuud
Ettevõtluseks	Kuni 5 aastat	Kuni 5 aastat
Kriminaalmenetluses osalemiseks	Prokuratuuri taotluses märgitud tähtaeg - 6 kuni 12 kuud	Prokuratuuri taotluses märgitud tähtaeg, kuid mitte kauem kui 12 kuud või tasu väljanõudmiseni
Kaaluka riikliku huvi korral	Kuni 2 aastat	Kuni 2 aastat
Välislepingu alusel	Kuni 5 aastat	Kuni 5 aastat
Püsivalt Eestisse elama asumiseks	Kuni 5 aastat	Kuni 5 aastat
Piisava legaalse sissetuleku alusel	Alus kehtetu alates 01.09.2013	Kuni 2 aastat

* Abikaasa juurde ja lähedase sugulase juurde elama asumiseks tähtajalise elamisloa andmisel või pikendamisel ei tohi välismaalasele antava elamisloa kehtivusaeg ületada kutsuja elamisloa kehtivusaega.

Tähtajalise elamisloa taotluse menetlemise ehk eelkontrolli käigus on PPA ülesanne selgitada välja kõik elamisloa andmise või andmisest keeldumise otsuse tegemisel tähtsust omavad asjaolud ning teha otsus, kas välismaalane vastab elamisloa andmise tingimustele ja kas esineb elamisloa andmisest keeldumise aluseid (nt kuritegelik taust, elamisloa väärkasutuse kavatsus vms). Tähtajalise elamisloa pikendamise taotluse menetlemisel hindab PPA, kas isik vastab jätkuvalt neile tingimustele, mille kohaselt talle elamisloa anti, ja kas ei ole ilmnunud elamisloa pikendamisest keeldumise aluseid. PPA statistika kohaselt esitati perioodil 2005–2015 kokku 57 948 elamisloa pikendamise taotlust, millest 56 270 taotlust said positiivse otsuse. Kümne aasta jooksul muutus elamisloa pikendamise menetluse käigus seega vaid 1678 isiku staatus. Kui vaadata juurde elamisloa kehtetuks tunnistamise statistikat, siis perioodil 2005–2015 tunnistati kehtetuks 1478 tähtajalist elamisloa ning 532 juba pikendatud tähtajalist elamisloa (vaata täpsemalt tabelid 5–15). Koos elamisloa pikendamisest keeldumise otsustega oli lisandväärtust andvaid ehk isiku õiguslikku seisundit muutvaid menetlusi, mis olid tehtud juba elamisloa omava isiku suhtes, kokku seega vaid 3688.

Tähtajaliste elamislubade statistika (allikas: PPA)

Tabel 6. Tähtajalise elamisloa taotlused aluste lõikes aastatel 2005–2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	8	7	16	61	66	77	189	127	77	55	41	724
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Legaalne sissetulek	81	46	39	35	58	61	150	49	0	0	0	519
Pereränne	890	1331	1570	1408	1116	1171	1550	1385	1322	1483	1557	14783
Töötamine	409	603	849	963	1015	1080	1673	1132	937	1393	1769	11823
Välisleping	2801	2266	1490	1186	995	1027	885	628	644	529	717	13168
Õppimine	216	245	286	375	435	490	472	543	714	915	1231	5922
Alus märkimata	5	6	0	0	0	1	1	2	2	1	2	20
Kokku	4410	4504	4250	4028	3685	3907	4920	3866	3696	4376	5319	46 961

Tabel 7. Tähtajalise elamisloa andmine (positiivsed otsused) aluste lõikes aastatel 2005–2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	6	7	3	56	72	68	142	61	54	35	28	532
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Legaalne sissetulek	71	43	35	31	56	44	62	6	0	0	0	348
Pereränne	796	1185	1572	1380	1136	1063	1371	1253	1283	1387	1458	13884
Töötamine	412	564	734	911	1063	941	1429	835	863	1237	1659	10648
Välisleping	2625	363	436	136	051	976	838	639	624	508	637	12833
Õppimine	193	207	286	353	392	459	463	516	679	893	145	5 586
Kokku	4103	4369	4066	3867	3770	3551	4305	3310	3503	4060	4929	43833

Tabel 8. Tähtajalise elamisloa andmisest keelumine aluste lõikes aastatel 2005–2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	0	0	0	0	2	0	1	21	22	10	3	59
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Legaalne sissetulek	1	0	0	0	0	0	54	31	0	0	0	86
Pereränne	23	28	42	23	12	14	56	71	28	17	33	347
Töötamine	3	1	3	10	18	3	138	124	44	33	33	410
Välisleping	48	38	9	17	12	5	13	9	5	9	17	182
Õppimine	0	1	2	3	0	0	2	6	2	1	1	18
Alus märkimata	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokku	75	68	56	53	44	22	264	262	101	70	87	1102

Tabel 9. Tähtajalise elamisloa andmise menetluse lõpetamised aluste lõikes aastatel 2005-2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	2	2	3	3	2	3	21	46	17	8	11	118
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Legaalne sissetulek	5	4	5	3	3	7	47	13	0	0	0	87
Pereränne	18	38	37	36	50	31	79	76	41	53	60	519
Töötamine	8	9	21	34	29	33	174	154	46	63	79	650

Välisleping	50	53	33	28	30	20	25	17	32	18	16	322
Õppimine	12	23	16	23	28	24	24	21	25	20	35	251
Alus märkimata	3	0	0	0	0	0	2	1	3	1	1	11
Kokku	98	129	115	127	142	118	372	328	164	163	202	1958

Tabel 10. Tähtajalise elamisloa kehtetuks tunnistamine aluste lõikes aastatel 2005–2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	0	1	0	0	1	0	1	24	10	25	2	64
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Legaalne sissetulek	1	0	1	0	0	2	0	1	0	0	0	5
Pereränne	7	5	16	4	18	13	14	15	24	21	18	155
Töötamine	4	40	84	123	97	36	83	149	171	120	170	1077
Välisleping	5	7	8	3	7	7	2	5	7	1	1	53
Õppimine	3	2	3	13	21	5	7	8	20	29	11	122
Alus märkimata	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokku	20	55	112	143	144	63	107	202	232	196	202	1476

Tabel 11. Tähtajalise elamisloa pikendamise taotlused aluste lõikes aastatel 2005–2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	0	0	0	1	3	3	4	9	21	33	35	109
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Legaalne sissetulek	28	18	54	33	55	42	63	46	58	22	27	446
Pereränne	1566	1134	1093	1278	1465	1619	1723	1767	1875	2226	2456	18202
Töötamine	143	184	204	250	251	319	419	442	378	447	448	3485
Välisleping	5391	6710	1489	1776	1906	4127	2909	1641	1595	1698	3000	32242
Õppimine	153	181	160	180	199	204	253	337	399	598	772	3436
Alus märkimata	8	16	0	0	0	0	1	1	0	0	2	28
Kokku	7289	8243	3000	3518	3879	6314	5372	4243	4326	5024	6740	57 948

Tabel 12. Tähtajalise elamisloa pikendamine (positiivsed otsused) aluste lõikes aastatel 2005–2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	0	0	0	1	3	1	4	1	22	20	15	67
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Legaalne sissetulek	25	22	51	30	57	40	59	31	40	23	24	402
Pereränne	1 509	1 131	1 063	1 225	1 492	1 558	1 671	1 559	1 878	2 126	2 354	17 566
Töötamine	137	180	198	239	233	276	385	252	370	384	409	3 063
Välisleping	4 693	7 379	1 380	1 672	1 923	4 005	2 980	1 616	1 605	1 665	2 882	31 800
Õppimine	132	184	170	181	193	202	252	326	403	583	746	3 372
Kokku	6 496	8 896	2 862	3 348	3 901	6 082	5 351	3 785	4 318	4 801	6 430	56 270

Tabel 13. Tähtajalise elamisloa pikendamisest keelumine aluste lõikes aastatel 2005–2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	8	12
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Legaalne sissetulek	1	0	0	0	0	0	0	8	16	4	0	29
Pereränne	40	29	16	9	17	18	26	47	37	26	23	288
Töötamine	0	3	0	0	3	4	34	59	92	15	22	232
Välisleping	49	27	14	15	16	38	15	11	1	3	10	199

Õppimine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4
Alus märkimata	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Kokku	90	59	30	24	36	60	75	126	147	51	67	765

Tabel 14. Tähtajalise elamisloa pikendamise menetluse lõpetamine aluste lõikes aastatel 2005–2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	13	15
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Legaalne sissetulek	3	0	2	0	1	0	0	1	7	2	0	16
Pereränne	25	9	9	12	31	18	17	25	20	17	24	207
Töötamine	4	1	1	7	3	6	19	32	38	9	14	134
Välisleping	41	43	15	21	26	30	23	23	16	14	36	288
Õppimine	2	3	0	1	4	0	1	6	3	3	2	25
Alus märkimata	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	2	5
Kokku	76	57	27	41	65	54	62	88	84	45	91	690

Tabel 15. Juba pikendatud tähtajalise elamisloa kehtetuks tunnistamine aluste lõikes aastatel 2005–2015

Rändeliik	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Kokku
Ettevõtlus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Kriminaalmenetluses osalemine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Legaalne sissetulek	1	0	2	2	0	0	0	2	0	0	0	7
Pereränne	4	11	2	3	8	9	9	16	15	14	12	103
Töötamine	4	14	14	17	17	15	35	24	58	43	36	277
Välisleping	1	16	12	15	19	11	11	4	5	6	9	109
Õppimine	0	1	1	1	2	2	2	3	4	10	8	34
Alus märkimata	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokku	10	42	31	38	46	37	57	49	82	73	67	532

Sageli võib elamisloa mitteeesmärgipärane kasutamine või elamisloa omamise tingimustele mittevastamine ilmuda alles pärast elamisloa andmist või pikendamist teostatava järelkontrolli raames. Järelkontrolli käigus kontrollib PPA, kas isik on asunud Eestisse elama ja kas tema tegevus vastab elamisloa omamise tingimustele. Kui ilmneb, et isik ei ela Eestis või ei kasuta elamisluba eesmärgipäraselt, siis tunnistatakse tema elamisluba kehtetuks.

Arvestades eeltoodut on põhjendatud minna üle tähtajalise elamisloa pikendamise põhiselt menetluselt järelkontrollipõhisele menetlusele ning viia läbi ainult neid menetlusi, mis annavad lisandväärtust ehk mille tulemusena isiku õiguslik seisund muutub. Selleks muudetakse eelnõuga elamislubade kehtivusaeg pikemaks. Kui muuta tähtajalise elamisloa kehtivusaeg pikemaks, siis võib eeldada, et esitatakse vähem tähtajalise elamisloa pikendamise taotlusi ja väheneb nii isikute kui ka PPA halduskoormus. Alljärgnevalt on esitatud täpsemalt eelnõu punktid, millega elamislubade kehtivusaegu muudetakse.

Eelnõu § 1 punktidega 20 ja 24 asendatakse VMS § 119 lõikes 1 sõna „viis“ sõnaga „kümme“ ja § 132 lõikes 1 sõna „viis“ sõnaga „kümme“, millega muudetakse üldnormina tähtajalise elamisloa kehtivusaega viielt aastalt kümnele aastale. Samuti saab tähtajalist elamisluba eelnõu kohaselt edaspidi pikendada kuni kümne aasta võrra korraga senise viie asemel.

Eelnõu § 1 punktiga 34 muudetakse VMS § 143 lõiget 1, nähes ette, et tähtajaline elamisluba elama asumiseks abikaasa juurde antakse kehtivusajaga kuni kümme aastat.

Eelnõu § 1 punktiga 35 tunnistatakse kehtetuks VMS § 143 lõiked 2, 2¹ ja 2², millega on praegu sätestatud tähtajalise elamisloa elama asumiseks abikaasa juurde kehtivusaja piirangud.

Eelnõu § 1 punktiga 36 täiendatakse VMS §-ga 143¹, nähes ette, et abikaasa juurde elama asumiseks antava tähtajalise elamisloa kehtivusaja määramisel võetakse arvesse välismaalase ja abikaasa, kelle juurde elama asumiseks elamisluba taotletakse, abielu kestust, kuid see ei välista muude asjas tähtsust omavate asjaolude arvesse võtmist elamisloa kehtivusaja määramisel. Ka kehtiva VMS kohaselt võetakse elamisloa kehtivusaja määramisel arvesse abielu kestust, kuid seadus sätestab praegu elamisloa kehtivusaja määramiseks konkreetsed tingimused, kui kaua peab abielu olema kestnud.

Eelnõu § 1 punktiga 46 muudetakse VMS § 170 lõikeid 1 ja 2, mis sätestavad õppimiseks antava tähtajalise elamisloa kehtivusaja. Kehtiva seaduse kohaselt võib tähtajalise elamisloa õppimiseks välismaalasele anda kuni üheks aastaks, kuid mitte kauemaks kui õppimise eeldatav kestus. Eelnõuga muudetakse tähtaegu selliselt, et elamisloa kehtivusaeg on seotud õppekava nominaalajaga ning välismaalane saab elamisloa kuni õppekava nominaalaja lõpuni, kuid mitte kauemaks kui õppimise eeldatav kestus. Sama põhimõtte kehtiks ka elamisloa pikendamise puhul.

Eelnõu § 1 punktidega 56 ja 57 asendatakse § 186 lõikes 1 sõna „kaks“ sõnaga „kümme“ ja § 186 lõikes 2 sõna „viie“ sõnaga „kümme“, millega muudetakse töötamiseks antud tähtajalise elamisloa kehtivusaega. Kehtiva seaduse kohaselt võib tähtajalise elamisloa töötamiseks anda kehtivusajaga kuni kaheks aastaks ja seda võib pikendada kuni viie aasta võrra korraga. Eelnõu kohaselt antakse tähtajaline elamisluba töötamiseks tööandja poolt kavandatud töötamise ajaks Eestis kehtivusajaga kuni kümme aastat. Tähtajalist elamisluba töötamiseks võib pikendada tööandja poolt kavandatud töötamise ajaks kuni kümne aasta võrra korraga.

Eelnõu § 1 punktiga 61 asendatakse VMS § 197¹ lõikes 1 sõna „viie“ sõnaga „kümme“ ja lõigetes 1 ja 2 sõna „viis“ sõnaga „kümme“, millega nähakse ette, et tähtajaline elamisluba ettevõtluseks antakse kehtivusajaga kuni kümme aastat ning seda pikendatakse kuni kümne aasta võrra korraga. Kehtiva seaduse kohaselt antakse tähtajaline elamisluba ettevõtluseks kehtivusajaga kuni viis aastat ning seda pikendatakse kuni viie aasta võrra korraga tähtajalise elamisloa ettevõtluseks andmise või pikendamise päevast arvates.

Eelnõu § 1 punktiga 63 asendatakse VMS § 199 tekstis sõna „kahe“ sõnaga „kümme“ selliselt, et piisava legaalse sissetuleku olemasolu korral antavat tähtajalist elamisluba võib pikendada kuni kümne aasta võrra korraga. Kuivõrd alates 2012. aasta 1. juulist enam tähtajalist elamisluba piisava legaalse sissetuleku olemasolu korral ei anta, siis muudetakse eelnõuga üksnes selle tähtajalise elamisloa pikendamise kehtivusaega.

Eelnõu § 1 punktiga 64 asendatakse VMS § 200³ tekstis sõna „kaheks“ sõnaga „kümneks“ ja sõna „kahe“ sõnaga „kümme“, millega muudetakse kaaluka riikliku huvi korral antava ja pikendatava tähtajalise elamisloa kehtivusaega. Kehtiva VMS § 200³ kohaselt võib kaaluka riikliku huvi korral antava tähtajalise elamisloa anda kuni kaheks aastaks korraga ja seda võib pikendada kuni kahe aasta võrra korraga. Eelnõuga neid kehtivusaegu muudetakse ning kaaluka riikliku huvi korral võib edaspidi tähtajalise elamisloa anda kehtivusajaga kuni kümneks aastaks ja seda võib pikendada samuti kuni kümne aasta võrra korraga.

3.5.5. Elamisluba ja elamisõigus Eestis sündinud ja Eestisse elama asuvale alaealisele lapsele

Kehtiva õiguse kohaselt peab välismaalasel Eestis elamiseks olema kas elamisluba või elamisõigus. Hetkel kehtiva VMS ja ELKS kohaselt peab vanem, kes elab Eestis elamisloa või elamisõiguse alusel, taotlema Eestis sündinud või kohe peale sündi Eestisse püsivalt elama asuvale alla 1-aastasele välismaalasest lapsele (edaspidi *vastsündinud laps*) elamisloa või elamisõiguse.

Sõltuvalt sellest, kas vanem elab Eestis tähtajalise elamisloa või pikaajalise elaniku elamisloa alusel, on vastsündinud lapsele võimalik taotleda kas tähtajaline elamisluba elama asumiseks vanema juurde (VMS § 150 lõike 1 punkt 1) või pikaajalise elaniku elamisluba soodustatud tingimustel (VMS § 232 lõige 2). Kui vanem elab Eestis tähtajalise elamisõiguse alusel, aga vastsündinud laps ei ole EL kodanik, on vastsündinud lapsel õigus EL kodaniku perekonnaliikme tähtajalisele elamisõigusele (ELKS § 20 lõige 2) ning kui vanem elab Eestis alalise elamisõiguse alusel, on vastsündinud lapsel õigus alalisele elamisõigusele (ELKS § 40 lõige 3).

Vastsündinud lapse staatuse määramiseks saab PPA rahvastikuregistrist (RR) Eestis sündinud laste andmed. RR-ist saadud andmete alusel teeb PPA ametnik kindlaks, kas tegemist on Eesti kodanikuga või välismaalasega. Kui vastsündinud laps ei kuulu Eesti kodakondsusesse, määrab PPA ametnik vastsündinud lapse staatuseks „välismaalane“ või „ebaseaduslikult viibiv isik“ lähtudes sellest, kas vanemad omavad Eestis elamiseks seadusliku alust või mitte. Aastatel 2011–2015 sündis Eestis 3281 last, kes määratleti sünnijärgselt välismaalasteks (3034 olid määratlemata kodakondsusega, 236 EL kodanikud ning 11 kolmanda riigi kodanikud).

Tabel 16. Vastsündinud laste staatuse määramine kodakondsuse lõikes aastatel 2011–2015

Aasta	EL kodanikke	Teiste riikide kodanikke	Määratlemata kodakondsusega	KOKKU
2011*	5	3	111	119
2012	53	4	779	836
2013	55	3	781	839
2014	54	1	687	742
2015	69	0	676	745
Kokku	236	11	3034	3281

Allikas: PPA

* PPA alustas RR andmete alusel vastsündinud laste määramist 10.11.2011.

Kui tegemist on välismaalasega, kelle vanem või vanemad omavad Eestis elamiseks seaduslikku alust, teavitab PPA ametnik vanemat kohustusest seadustada oma lapse Eestis viibimine, taotledes vastsündinud lapsele elamisluba või elamisõigus. Kui laps on saanud 244 päeva vanuseks ja vanem ei ole seadustanud oma lapse Eestis viibimist, saadab PPA ametnik vanemale korduvteavituse. Kokku on PPA aastatel 2011-2015 välismaalasena määratletud vastsündinud laste vanematele saatnud 4115 teavitust. Teavituste edastamine toimub PPA tänase praktika kohaselt valdavalt posti, mitte e-posti teel.

Tabel 17. Välismaalasena määratletud vastsündinud laste vanematele saadetud teavitused aastatel 2011–2015

Aasta	Välismaalastele edastatud esmased teatistid	Välismaalastele edastatud kordusteatistid	KOKKU
2011*	59	3	62

2012	782	169	951
2013	849	484	1333
2014	718	352	1070
2015**	506	193	699
Kokku	2 914	1 201	4 115

Allikas: PPA

*PPA alustas RR andmete alusel vastsündinud laste määratlemist 10.11.2011.

**alates 07.05.2015 ei saada PPA teavituskirju, kui üksikvanem või mõlemad vanemad on määratlemata kodakondsusega ja omavad pikaajalise elaniku elamisloa või on elanud Eestis seaduslikult rohkem kui 5 aastat, sest 01.01.2016 jõustunud kodakondsuse seaduse muudatuse kohaselt omandab selline laps seaduse alusel Eesti kodakondsuse.

Kui laps on saanud 366 päeva vanuseks ja vanem ei ole esitanud PPA-le elamisloa või elamisõiguse taotlust, jääb vastsündinud laps Eestisse ilma seadusliku aluseta. Selleks, et vältida olukorda, kus alaealine laps, kes on Eestis sündinud või kes asub koos vanema või vanematega Eestisse elama ja kelle vanem elab Eestis kehtiva elamisloa või elamisõiguse alusel, jääks Eestis ilma seadusliku aluseta, ning tagada, et viiakse läbi ainult neid menetlusi, mis annavad lisandväärtust, ja vähendada nii PPA kui inimeste halduskoormust, nähakse VMS-is ja ELKS-is ette, et vastsündinud laps omandab elamisloa või elamisõiguse sünni hetkest arvates seaduse alusel ilma, et vanem peaks selleks taotlust esitama.

Eelnõu kohaselt saaks alaealine laps, kes on Eestis sündinud või kes asub koos vanemaga või vanematega Eestisse elama, seadusest tulenevalt ilma elamisloa või elamisõiguse taotlust esitamata:

- tähtajalise elamisloa Eestis elava vanema juurde sünni hetkest arvates, kui tema vanem elab Eestis kehtiva tähtajalise elamisloa alusel;
- pikaajalise elaniku elamisloa sünni hetkest arvates, kui tema vanem elab Eestis kehtiva pikaajalise elaniku elamisloa alusel;
- tähtajalise elamisõiguse sünni hetkest arvates, kui tema vanemal on kehtiv tähtajaline elamisõigus Eestis;
- alalise elamisõiguse sünni hetkest arvates, kui tema vanemal on alaline elamisõigus Eestis.

Muid täiendavaid tingimusi elamisloa või elamisõiguse andmisel või selle pikendamisel ei kohaldata. Lapse tähtajalise elamisloa või tähtajalise elamisõiguse kehtivusaeg oleks seotud vanema tähtajalise elamisloa või elamisõiguse kehtivusajaga ning see pikeneks automaatselt kuni lapse 18-aastaseks saamiseni, kui PPA pikendab vanema tähtajalist elamisloa või elamisõigust.

Eelnõu § 1 punktiga 39 täiendatakse VMS §-ga 150¹, millega nähakse ette erisus tähtajalise elamisloa andmisel Eestis sündinud alaealisele lapsele. Alaealine laps, kes on Eestis sündinud või kes asub kohe pärast sünni koos vanema või vanematega Eestisse elama, saab tähtajalise elamisloa elama asumiseks Eestis elava vanema juurde, kui vanemal on lapse sünni hetkel kehtiv Eesti tähtajaline elamisloa. Selliselt antud elamisloast loobumiseks on vanemal, kelle juurde elama asumiseks alaealine laps elamisloa sai, või jagatud eestkoste korral eestkostet jagaval poolel õigus esitada taotlus enne lapse üheaastaseks saamist.

Eelnõu § 1 punktiga 41 täiendatakse VMS § 154 lõikega 3¹, millega nähakse ette, et tähtajalise elamisloa andmisel Eestis sündinud lapsele VMS § 150¹ alusel, ei ole jagatud eestkoste puhul nõutav eestkostet jagava poole nõusolek.

Eelnõu § 1 punktiga 42 täiendatakse VMS §-ga 155¹, millega luuakse erisus ka alaealisele lapsele antud tähtajalise elamisloa pikendamisel. Kui alaealine laps on saanud tähtajalise elamisloa elama asumiseks Eestis elava vanema juurde VMS § 150 lõike 1 punkti 1 alusel või § 150¹ lõike 1 alusel, ja vanema tähtajalist elamisluba pikendatakse või talle antakse uus tähtajaline elamisluba, siis pikeneb alaealise lapse elamisloa kehtivusaeg vanema elamisloa kehtivusaja lõpuni. Samuti ei ole tähtajalise elamisloa kehtivusaja pikendamiseks nõutav jagatud eestkoste puhul eestkostet jagava poole nõusolek.

Eelnõu § 1 punktidega 73 ja 74 asendatakse VMS § 232 lõikes 2 sõna „üheaastase“ sõnaga „15-aastase“ ja täiendatakse seadust §-ga 232¹, millega nähakse ette erisus pikaajalise elaniku elamisloa andmisel alaealisele lapsele. Alaealine laps, kes on Eestis sündinud või kes asub kohe pärast sündi koos vanema või vanematega Eestisse elama, saab pikaajalise elaniku elamisloa, kui vanemal on lapse sünni hetkel kehtiv Eesti pikaajalise elaniku elamisluba. Alla 15-aastane laps saab pikaajalise elaniku elamisloa, kui tema vanemale, kelle juurde elama asumiseks talle elamisluba anti, antakse pikaajalise elaniku elamisluba. Eestis sündinud alaealisele lapsele antud elamisloast loobumiseks on vanemal või jagatud eestkoste korral eestkostet jagaval poolel õigus esitada taotlus enne lapse üheaastaseks saamist.

Eelnõu § 1 punktiga 66 täiendatakse VMS § 213 lõikega 4, millega nähakse ette erisus Eestis sündinud alaealisele lapsele tähtajalise elamisloa taotluse esitamisel. VMS § 213 lõike 3 kohaselt tuleb alaealisele lapsele tähtajalise elamisloa taotlemisel esitada välisriigis elava vanema notariaalselt või Eesti välisesinduses ametlikult kinnitatud nõusolek. Vanema nõusolekut eeldatakse, kui ta esitab tähtajalise elamisloa taotluse alaealise lapse eest. Eelnõuga nähakse ette, et seda nõuet ei kohaldata, kui alaealine laps saab tähtajalise elamisloa elama asumiseks vanema juurde VMS § 150¹ alusel.

Eelnõu § 1 punktiga 69 tunnistatakse VMS § 217¹ lõige 3 kehtetuks. Kehtiva seaduse § 213 lõike 3 kohaselt tuleb alaealisele lapsele tähtajalise elamisloa pikendamise taotlemisel esitada välisriigis elava vanema notariaalselt või Eesti välisesinduses ametlikult kinnitatud nõusolek. Vanema nõusolekut eeldatakse, kui ta esitab tähtajalise elamisloa taotluse alaealise lapse eest. Eelnõuga nähakse ette, et alaealise lapse elamisluba pikeneb automaatselt, kui tema vanema elamisluba pikendatakse ja seetõttu ei ole põhjendatud nõuda välisriigis elava vanema nõusolekut.

Eelnõu § 2 punktiga 1 tunnistatakse kehtetuks ELKS § 4. Paragrahvis 4 on sätestatud vastsündinud lapse mõiste, kuid seoses alaealise lapse elamisõiguse regulatsiooni muutmisega seda mõistet enam ei kasutata.

Eelnõu § 2 punktiga 3 täiendatakse ELKS § 13 lõikega 1¹, millega sätestatakse, et Euroopa Liidu kodaniku alaealine laps, kes on Eestis sündinud või kes asub Eestisse elama, saab tähtajalise elamisõiguse, kui vanemal on tähtajaline elamisõigus, sõltumata sellest, kas alaealine laps on Euroopa Liidu kodanik või mitte.

Eelnõu § 2 punktiga 4 täiendatakse ELKS § 13 lõikega 2¹, mille kohaselt Euroopa Liidu kodaniku alaealise lapse tähtajaline elamisõigus pikeneb, kui Euroopa Liidu kodaniku tähtajaline elamisõigus pikeneb.

Eelnõu § 2 punktiga 5 muudetakse ELKS § 20 lõiget 2, mille kohaselt nähakse ette, et Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliikme alaealine laps, kes sünnib Eestis või asub Eestisse elama, saab tähtajalise elamisõiguse, kui vanemal on tähtajaline elamisõigus.

Eelnõu § 2 punktiga 6 muudetakse ELKS § 22 lõiget 3, mille kohaselt Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliikme alaealine laps, kes sünnib Eestis või asub Eestisse elama, saab tähtajalise elamisõiguse vanema tähtajalise elamisõiguse ajaks.

Eelnõu § 2 punktiga 7 täiendatakse ELKS § 24 lõikega 1¹, nähes ette, et Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliikme alaealisele lapsele tähtajalise elamisõiguse saamiseks ei pea taotlust esitama.

Eelnõu § 2 punktiga 8 muudetakse ELKS § 28 lõiget 2, mille kohaselt Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliikme alaealise lapse tähtajaline elamisõigus pikeneb tema vanema tähtajalise elamisõiguse ajaks, kui Politsei- ja Piirivalveamet pikendab vanema tähtajalist elamisõigust.

Eelnõu § 2 punktiga 9 täiendatakse ELKS § 29 lõikega 1¹, nähes ette, et Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliikme alaealise lapse tähtajalise elamisõiguse pikendamiseks ei pea taotlust esitama.

Eelnõu § 2 punktiga 11 muudetakse ELKS § 40 lõiget 3, mille kohaselt Euroopa Liidu kodaniku alaealine laps, kes sünnib Eestis või asub Eestisse elama, saab alalise elamisõiguse, kui tema vanemal on alaline elamisõigus.

Eelnõu § 2 punktiga 12 täiendatakse ELKS § 40 lõikega 3¹, mille kohaselt Euroopa Liidu kodaniku alaealine laps saab alalise elamisõiguse, kui tema vanem registreerib oma alalise elamisõiguse.

Eelnõu § 2 punktiga 13 täiendatakse ELKS § 41 lõikega 2¹, mille kohaselt Euroopa Liidu kodaniku alaealisele lapsele alalise elamisõiguse saamiseks ei pea taotlust esitama.

Eelnõu § 2 punktiga 14 muudetakse ELKS § 45 lõiget 4, mille kohaselt Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliikme alaealine laps, kes sünnib Eestis või asub Eestisse elama, saab alalise elamisõiguse, kui tema vanemal on alaline elamisõigus.

Eelnõu § 2 punktiga 15 täiendatakse ELKS § 45 lõikega 4¹, mille kohaselt saab Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliikme alaealine laps alalise elamisõiguse, kui tema vanem registreerib oma alalise elamisõiguse.

Eelnõu § 2 punktiga 16 täiendatakse ELKS § 46 lõikega 2³, mille kohaselt Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliikme alaealisele lapsele alalise elamisõiguse saamiseks ei pea taotlust esitama.

Eeltoodud muudatused lähtuvad põhimõttest, et lapse õiguslik seisund oleks üldjuhul sama, mis tema vanemal.

Eelnõu § 3 punktiga 3 muudetakse ITDS § 6 lõiget 3, millega vabastatakse alla 15-aastane Eestis elamisloa või elamisõiguse alusel elav välismaalane ja Euroopa Liidu kodanik isikutunnistuse või elamisloakaardi kohustusest.

ITDS kohaselt peab Eestis kehtiva elamisõiguse alusel püsivalt elaval Euroopa Liidu kodanikul olema isikutunnistus (ITDS § 6 lõige 1) ning Eestis kehtiva elamisloa või elamisõiguse alusel püsivalt elaval kolmanda riigi kodanikul elamisloakaart (ITDS § 6 lõige 2). Välismaalase dokumendikohustus tekib pärast Eestis elava välismaalase või Euroopa Liidu kodaniku sünni registreerimist (ITDS § 6 lõige 3). Seoses eeltooduga on mõistlik sarnaselt alla 15-aastaste Eesti kodanike dokumendikohustuse erisusega, mille kohaselt alla 15-aastasel Eesti kodanikul ei pea

olema isikutunnistust (ITDS § 5 lõige 2), näha ette erisus dokumendikohustusest ka alla 15-aastastele välismaalastele.

3.5.6. Muud muudatused

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse VMS § 43 lõikega 3¹, mille kohaselt sätestatakse sõnaselgelt, et Eestis viibimise seaduslikuks aluseks ei ole haldusakti või kohtulahendiga pandud lahkumise kohustuses sätestatud ajavahemik, mille jooksul on välismaalasel kohustus Eestist lahkuda. Kehtiva VMS § 43 lõike 1 punkt 5 sätestab ajutise Eestis viibimise seadusliku alusena vahetult seadusest, kohtulahendist või haldusaktist tuleneva õiguse Eestis viibida. Eelnõuga täpsustatakse regulatsiooni, et ei tekiks praktikas olukorda, kus riigis ebaseaduslikult viibiv isik omandab täiendavaid õigusi tänu sellele, et tema suhtes on tehtud vabatahtliku lahkumistähtajaga lahkumisettekirjutus. Vastavalt väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 7 lõigetele 1 ja 2, tehakse ettekirjutus Eestist lahkumiseks Eestis viibimisalusega viibivale välismaalasele.

Lahkumisettekirjutusega tehakse kindlaks, et välismaalane viibib Eestis ebaseaduslikult ning pannakse välismaalasele kohustus Eestist lahkuda. Eestist lahkuma kohustatud välismaalased teevad vahel kõik endast oleneva, et Eestist lahkumist edasi lükata, näiteks varjavad oma identiteeti või ei aita kaasa reisidokumendi saamisele. Seetõttu on eesmärgipärane, et välismaalase Eestist lahkuma kohustamisest ei saa tulla välismaalasele täiendavaid õigusi.

Eelnõu § 1 punktiga 12 muudetakse VMS § 105 lõiget 4 ning kehtiva sätte lause lõpust jäetakse välja Eestis töötamise aeg 90 päeva 12 järjestikuse kuu jooksul. Tegemist on tehnilise muudatusega seaduse sõnastuse ühtlustamise eesmärgil. Kuna kehtiv VMS § 43 sätestab Eestis viibimise seaduslikud alused ja § 44 sätestab välismaalaste Eestis ajutise viibimise tähtajad (90 päeva 180 päeva jooksul), siis puudub praktiline vajadus dubleerida kehtiva VMS § 105 lõikes 4 sätestatud Eestis töötamise aega. Seega, välismaalane, kellel on kehtiv teise liikmesriigi viisa või elamisluba ja kellel on vastavas liikmesriigis õigus töötada, võib Eestis töötada kehtiva seadusliku aluse ja seadusliku viibimise tähtaja jooksul.

Eelnõu § 1 punktide 14, 15, 53 ja 54 kohaselt muudetakse VMS § 104 lõike 4 punkti 1, tunnistatakse kehtetuks sama paragrahvi lõige 6, muudetakse VMS § 181 lõike 5 punkti 1 ning tunnistatakse kehtetuks sama paragrahvi lõige 6. Muudatuse kohaselt peab äriühingul, kes soovib tööle võtta tippspetsialisti, olema vähemalt 65 000 eurot sisse makstud omakapitali, mille eest on Eestis soetatud ja põhivarana arvele võetud kinnisvara, masinaid või seadmeid. Kehtiva VMS kohaselt on nõutud, et äriühingul on vähemalt 65 000 eurot kapitali, mis on investeeritud äritegevusse Eestis ning investeeritud kapitali mõiste on avatud VMS § 106 lõikes 6. Rahandusministeeriumi hinnangul on VMS § 106 lõikes 6 ning § 181 lõikes 6 sätestatud definitsioon problemaatiline järgnevatel põhjustel: 1) kui „investeeritud kapitali“ hulka loetakse, ilma täiendavate tingimusteta, äriühingu omakapital, muudab see VMS § 106 lg 4 p 1 nõude suuresti sisutuks, kuna vastav nõue oleks täidetud ka juhul, kui omakapitalina sisse makstud 65 000 eurot seisavad äriühingu pangakontol, on laenatud mõnele sidusettevõtjale vms., 2) kui „investeeritud kapitali“ hulka arvestatakse korraga nii omakapital kui arvele võetud põhivara, tekitab see olukorra, kus VMS § 106 lõike 4 punkti 1 ning § 181 lõike 5 punkti 1 nõude saab täita, makstes sisse 32 500 eurot omakapitali ja soetades selle eest samas maksumuses põhivara. 3) tuleb arvestada, et põhivara hulka kuuluvaks loetakse ka tütar- ja sidusettevõtete osad, immateriaalsed varad ja ettemaksud. Ilmselt ei vastaks sättega taotletavale eesmärgile olukord, kus „investeering põhivarasse“ on vormistatud näiteks välismaise sidusettevõtte osalusena või ettemaksena mõnele seotud osapoolle. Seetõttu muudetakse VMS § 106 lõike 4 punkti ja VMS § 181 lõike 5 punkti 1 sõnastust ning eelnevast lähtuvalt tunnistatakse kehtetuks VMS § 106 lõige 6 ja § 181 lõige 6.

Eelnõu § 1 punktiga 21 tunnistatakse kehtetuks VMS § 120 lõike 1 punkt 1. Kehtiv seadus näeb ette, et välismaalane, kes taotleb elamisluba või elab Eestis, on kohustatud sõlmima ravikulukindlustuse lepingu kindlustusandjaga, kellel on õigus kindlustada Eestis asuvat ravikulukindlustuse kindlustusriski. Samas on kindlustuslepingu sõlmimise eesmärk tagada, et välismaalase haigusest või vigastusest tingitud ravikulud on tema elamisloa kehtivusaja jooksul tasutud, et ta ei jääks koormaks Eesti sotsiaalsüsteemile. Selle eesmärgi täitmiseks on piisav kehtiva VMS § 120 lõike 1 punkt 7, mis seab tingimuseks, et kindlustuskaitse peab kehtima Eestis.

Eelnõu § 1 punktiga 23 muudetakse VMS § 130 tekst, asendades kehtivas sättes sõna „tähtaja lõppemisel“ sõnadega „tähtaja jooksul“. Tegemist on tehnilise muudatusega, mille eesmärk on anda välismaalastele, kes viibivad VMS § 43 lõigete 4 ja 5 alusel Eestis kehtiva tähtajalise elamisloa kehtivusaja lõppemisega seotud seaduslikul alusel, õigus viibida Eestis elamisloa menetlemise ajal, kui vastav uus tähtajalise elamisloa taotlus esitati Eestis seaduslikult viibimise ajal jooksul ning § 43 lõigetes 4 ja 5 sätestatud tähtaeg täitub uue elamisloa taotluse menetlemise ajal.

Eelnõu § 1 punktiga 25 muudetakse VMS § 135 lõike 1 punkti 3, lisades selguse huvides viite VMS §-s 120 sätestatud kindlustuskaitse tingimustele, normi sisu ei muutu. Juhul, kui välismaalasel puudub VMS §-s 120 sätestatud kindlustusleping, mis tagaks tema haigusest või vigastusest tingitud ravikulude tasumise elamisloa kehtivusajal, siis võib see olla aluseks tema elamisloa kehtetuks tunnistamiseks.

Eelnõu § 1 punktiga 29 muudetakse VMS § 137 lõiget 2, täiendades seda sõnadega „eesti rahvusest“. Muudatusega sätestatakse võimalus anda tähtajaline elamisluba abikaasa juurde ka eesti rahvusest isiku abikaasale, kui perekond asub koos Eestisse elama. Kehtiva VMS kohaselt võib välismaalasele anda tähtajalise elamisloa Eestis elava Eesti kodanikust või eesti rahvusest abikaasa juurde elama asumiseks. Kui perekond asub Eestisse elama koos, siis elamisloa andmisel eelnevat püsivat Eestis elamise nõuet ei kohaldata Eesti kodaniku suhtes, kuid samasisuline norm eesti rahvusest isiku abikaasa kohta sõnaselgelt seaduses puudub. Arvestades, et eestlasel on Eesti Vabariigi põhiseaduse § 36 lõikest 3 tulev õigus asuda Eestisse, siis ei ole põhjendatud seada täiendavaid ajalisi piiranguid Eestisse elama asumiseks eestlase abikaasale.

Eelnõu § 1 punktiga 6 muudetakse VMS § 90 lõiget 3, millega viiakse daktüloskopeerimise sätted määruse tasandile pikaajalise viisa taotluse menetluses.

Eelnõu § 1 punktiga 7 muudetakse VMS § 93 lõiget 5, millega viiakse daktüloskopeerimise sätted määruse tasandile viibimisaja pikendamise taotluse menetluses.

Eelnõu § 1 punktidega 65 ja 68 täiendatakse VMS § 213 lõikega 1¹ ja muudetakse § 217¹ lõiget 2, millega viiakse daktüloskopeerimise sätted määruse tasandile tähtajalise elamisloa ja selle pikendamise taotlemise menetluses ning lisatakse võimalus jätta välismaalane daktüloskopeerimata, kui ta on eelnevalt daktüloskopeeritud isikut tõendava dokumendi menetluses.

Eelnõu § 1 punktiga 70 loetakse VMS § 221 senine tekst lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2, nähes ette, et tähtajalise elamisloa pikendamise taotlemiseks ettenähtud tähtaja võib ennistada elamisloajärgsel üleminekuperioodil.

Kehtiva seaduse kohaselt tähtajalise elamisloa pikendamise taotlemiseks ettenähtud tähtaega ei ennistata, kui tähtajalise elamisloa kehtivusaeg on lõppenud (VMS § 221). VMS § 42 lõike 4

kohaselt on välismaalase Eestis viibimine seaduslik järgneva 90 päeva jooksul elamisloa kehtivusaja lõppemise päevast arvates, kui välismaalase tähtajalise elamisloa kehtivusaeg lõppes tähtaja saabumisel. Eritingimusena sätestab VMS § 42 lõige 5, et kui välismaalasel oli elamisluba õppimiseks (VMS § 118 punkt 3) või elamisluba töötamiseks teaduslikuks tegevuseks või õppejõuna (VMS § 181 lõike 1 punkt 6), siis on välismaalase Eestis viibimine seaduslik järgneva 183 päeva jooksul elamisloa kehtivusaja lõppemise päevast arvates, kui välismaalase tähtajalise elamisloa kehtivusaeg lõppes tähtaja saabumisel. Selline üleminekuperiood on mõeldud välismaalasele soovi korral uue elamisloa aluse otsimiseks ja elamisloa taotluse esitamiseks. Seetõttu on otstarbekas näha välismaalasele siiski ette võimalus ka äsja lõppenud elamisloa pikendamiseks, mitte suunata teda samadel tingimustel uut elamisluba taotlema.

Eelnõu § 1 punktiga 79 muudetakse VMS § 279 lõiget 2, nähes ette erisuse daktüloskopeerimise nõudest elamisloa menetluses, kui välismaalane on varem daktüloskopeeritud elamisloa, elamisõiguse või isikut tõendava dokumendi menetluses.

Kehtiva seaduse kohaselt nähakse seaduse tasandil ette ajaline tingimus, millal välismaalast ei pea uuesti daktüloskopeerima. Viisamenetlustes ei pea välismaalast daktüloskopeerima, kui tema viimasest daktüloskopeerimisest viisamenetluses ei ole möödunud rohkem kui 59 kuud. Elamisloa menetlustes ei pea välismaalast daktüloskopeerima, kui tema viimasest elamisloa, tööloa või elamisõiguse menetluses toimunud daktüloskopeerimisest ei ole möödunud rohkem kui kaks aastat. Eelnõuga viiakse nimetatud nõuded valdkonna eest vastutava ministri määruse tasandile ja need on kavas ühtlustada. Ka ITDS-is (RT I, 06.04.2016, 6) on tehtud vastav muudatus, mis jõustub 1. jaanuaril 2017.

Lisaks nähakse eelnõuga ette, et tähtajalise elamisloa või tähtajalise elamisloa pikendamise taotluse esitamiseks ei pea isiklikult Eesti välisesindusse või PPA-sse ilmuma ja välismaalast ei pea vastava menetluse käigus daktüloskopeerima, kui tema isikut tõendava dokumendi menetluses võetud sõrmejäljed võimaldavad isiku tuvastamist ja vastavad valdkonna eest vastutava ministri määrusega kehtestatud nõuetele. Eelkõige puudutab muudatus e-residente, kes on e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljaandmise menetluse käigus daktüloskopeeritud ja kes taotleavad nüüd elamisluba. Tehnilistel põhjustel ei ole võimalik viisamenetlustes hõivatud sõrmejäljekujutisi üle kanda isikut tõendava dokumendi või elamisloa menetlusse.

Eelnõu § 1 punktiga 80 muudetakse VMS § 280 punkti 4, millega täpsustatakse sõnastust selliselt, et välismaalane on kohustatud teavitama PPA-d enda haigusest või vigastusest tingitud ravikulude tasumist tagava kindlustuslepingu lõppemisest või lõpetamisest või ravikindlustuse seaduses sätestatud ravikindlustuse lõppemisest. Sarnane kohustus on sätestatud ka kehtivas seaduses ja normi sisu ei muutu, vaid õigusselguse huvides täpsustatakse, et välismaalane peab PPA-d teavitama ka siis, kui tema ravikindlustusseaduses sätestatud ravikindlustus lõppeb.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga võetakse VMS-is kasutusele mõiste „*iduettevõtte*“. Iduettevõtte nimetatud seaduse tähenduses on tegevust alustav Eestis registreeritud äriühing, mille eesmärk on kõrge globaalse kasvupotentsiaali, innovaatilise ning skaleeritava ärimudeli väljatöötamine ja käivitamine, mis aitab oluliselt kaasa Eesti majanduse ja ettevõtluskeskkonna arengule.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ei ole otseselt seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega, kuid eelnõu koostamisel on arvestatud:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike kohta;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/36/EL kolmandate riikide kodanike hooajatöötajatena riiki sisenemise ja seal viibimise tingimuste kohta;
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/66/EL kolmandate riikide kodanike liikmesriiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta ettevõtjasisese üleviimise korral.

6. Seaduse mõjud

6.1. Iduettevõtetega seotud muudatuste mõjud

Sihtrühm: 2015. aasta augustis töötas Eesti iduettevõtetes kokku 1791 inimest, kelle eest tasuti Eesti riigile tööjõumaksudena 11,7 miljonit eurot. Lisaks on 76 Eestis tegutsevat iduettevõtet suutnud alates 2006. aastast kaasata investeeringuid kogumahus 170 miljonit eurot (sellest 25 % Eesti investoritelt). 2013. aastal investeeriti Eesti iduettevõtetesse 30,4 miljonit eurot, 2014. aastal 70,9 miljonit eurot ning 2015. aasta 7 kuuga 80,5 miljonit eurot.

Seda, milline saab muudatuste tulemusena olema iduettevõtetesse tööle värvatavate välismaalaste hulk või kui palju saab olema välismaalasi, kes taotlevad Eestis tähtajalist elamisluba ettevõtluseks iduettevõtlusega tegelemise eesmärgil, on keeruline prognoosida. Võttes arvesse teiste riikide kogemusi, võib eeldada, et Eesti puhul on esitatavate taotluste ja antavate viisade ja elamislubade arv aastas ca 100. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi hinnangu kohaselt võib kiirendiprogrammides viisa iduettevõtluseks alusel Eestisse tulla ca 30 iduettevõtjat ning lisaks võib ca 10 isikut jätkata elamisloa alusel Eestis elamist iduettevõtlusega tegelemise eesmärgil. Kui vaadata välistöötajate arvu Eesti iduettevõtetes, siis moodustavad nad ca 17% kogu tööjõust. Aastane töötajate arvu kasv iduettevõtetes on ca 10%-15% ning kui eeldada, et välistöötajate arvukus kasvab veidi kiiremas tempos, võrreldes iduettevõtte üldise tööjõuga, siis kokku võiks lisanduda tänu kehtestatavatele erisustele aastas ca 80 inimest.

Muudatuse rakendamine toob kaasa keskmised majanduslikud ning sotsiaalsed (sealhulgas demograafilised) mõjud. Väikest mõju võib esineda ka riigi julgeolekule ja välissuhetele ning riigiasutuste korraldusele. Muudatusega kaasnev mõju regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele on kaudne ja keskkonnale muudatus otsest mõju ei avaldu.

Valdkond: majanduslik mõju

Muudatus toob kaasa positiivse majandusliku mõju, sest aitab kaasa majanduskasvu kiirendamisele, töökohtade loomisele ning tehnosektori arengule. Iduettevõtetele erisuste loomine aitab ettevõttel värvata tööle välistöötajaid. Samuti muutub välismaalaste jaoks atraktiivsemaks Eestis iduettevõtlusega tegelemine, mis omakorda mitmekesistab Eesti iduettevõtluse kogukonda ja tugevdab selle konkurentsipositsiooni. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, sest muudatusega ei kaasne negatiivseid mõjusid majandusele.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Muudatus mõjutab sisserännet, kuid sellega kaasnevad ebasoovitavad mõjud on vähesed. Arvestades võimaliku sihtrühma suurust, ei ole tegu oluliselt sisserännet suurendava meetmega. Tähtajalise elamisloa andmiseks ja pikendamiseks peab välismaalane vastama VMS-is sätestatud tingimustele ja võimalikke riske aitavad maanda eelnimetatud riskide maandamismeetmed.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Muudatus mõjutab PPA töökorraldust, sest muudatuse tulemusena luuakse täiendavad lühiajalise töötamise registreerimise ning elamisloa töötamiseks ja ettevõtluseks taotlemise ja andmise võimalused. PPA-le toob muudatus kaasa nii menetlusinfosüsteemi arendamise kui ka menetlusprotsesside muutmise vajaduse. Arvestades võimaliku sihtrühma suurust, on muudatusega kaasnev mõju ulatus ja avaldumise sagedus PPA töökorraldusele pigem väike. Samuti on töökorralduse muudatusest otseselt mõjutatud väike hulk PPA ametnikke (ca 250 ametnikku).

Valdkond: mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatuste mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele on väike. Muudatus võib omada teatavat mõju sisejulgeolekule ja turvalisusele, kuid võimalikku ebasoovitavat mõju aitavad vältida nii VMS-is sätestatud elamisloa andmise tingimused kui ka PPA poolt läbiviidav tõhus eel- ja järelkontrollimenetlus. Vastavate menetluste käigus on võimalik välja selgitada ja maandada võimalikke välismaalasega seotud julgeolekualaseid riske.

6.2. Suurinvestori elamisloaga seotud muudatuste mõjud

Sihtrühm: Kui palju saab olema välismaalasi, kes taotlevad Eestis tähtajalist elamisloa ettevõtluseks investorile, on keeruline prognoosida. Võttes arvesse teiste riikide kogemusi ja senist elamisloa ettevõtluseks taotlejate hulka, võib eeldada, et Eesti puhul jääb taotluste ja antavate elamislubade lubade arv alla 100 aastast.

Valdkond: majanduslik mõju

Suurinvestorite aktiivne kaasamine Eesti majandusse aitab kaasa ettevõtjate tootlikkuse kasvule, ekspordipotentsiaali kasvule, toodete lisandväärtuse suurenemisele, uute turuvõimaluste avanemisele ja kõrgemat lisandväärtust loovate töökohtade loomisele. Seega toob muudatus kaasa positiivse majandusliku mõju. Samuti muutub välismaalastele atraktiivsemaks Eesti ettevõtluskeskkond, mis omakorda mitmekesistab ja tugevdab Eesti konkurentsipositsiooni. Arvestades võimaliku sihtrühma suurust ning asjaolu, et muudatusega ei kaasne negatiivseid mõjusid majandusele, siis on ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk väike.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Muudatus mõjutab sisserännet, kuid sellega kaasnevad ebasoovitavad mõjud on vähesed. Arvestades võimaliku sihtrühma suurust, ei ole tegu oluliselt sisserännet suurendava meetmega. Tähtajalise elamisloa andmiseks ja pikendamiseks peab välismaalane vastama VMS-is sätestatud tingimustele ja võimalikke riske aitavad maanda eelnimetatud riskide maandamise meetmed.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Muudatus mõjutab PPA töökorraldust, kuna muudatuse tulemusena luuakse täiendav elamisloa ettevõtluseks taotlemise võimalus. PPA-le toob muudatus kaasa nii menetlusinfosüsteemi arendamise kui ka menetlusprotsesside muutmise vajaduse. Arvestades võimaliku sihtrühma suurust, on muudatusega kaasneva mõju ulatus ja avaldumise sagedus PPA töökorraldusele pigem väike. Samuti on töökorralduse muudatusest otseselt mõjutatud väike hulk PPA ametnikke (ca 250 ametnikku).

Valdkond: mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatuste mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele on väike. Muudatus võib omada teatavat mõju sisejulgeolekule ja turvalisusele, kuid võimalikku ebasoovitavat mõju aitavad vältida nii VMS-is sätestatud elamisloa andmise tingimused kui ka PPA poolt läbiviidav tõhus eel- ja

järelekontrollimenetlus. Vastavate menetluste käigus on võimalik välja selgitada ja maandada võimalikke välismaalasega seotud julgeolekualaseid riske.

6.3. Sisserände piirarvuga seotud muudatuste mõjud

Sihtrühm: 2014. aastal anti tähtajaline elamisluba 4060 välismaalasele, sealhulgas piirarvu alla arvatud otsuseid tehti kokku 888. 2015. aastal anti tähtajaline elamisluba 4929 välismaalasele, sealhulgas piirarvu alla arvatud otsuseid tehti kokku 1252.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Muudatuste mõju on keskmine, hõlmates töö, hariduse ja rahvastiku valdkondi. Muudatuse tulemusena laiendatakse isikute ringi, keda ei arvestata sisserände piirarvu alla. Muudatus toetab Eestile lisandväärtust andvate välismaalaste Eestisse elama asumist ning aitab seeläbi kaasa teadus- ja teadmispõhise ühiskonna ning erinevate valdkondade arengule. Muudatus mõjutab sisserännet, kuid sellega kaasnevad ebasoovitavad mõjud on vähesed, sest tähtajalise elamisloa saamiseks ja pikendamiseks peab välismaalane vastama VMS-is sätestatud tingimustele ning võimalikke riske aitavad maanda tõhusad eel- ja järelekontrolli menetlused.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Muudatus mõjutab PPA töökorraldust. PPA-le toob muudatus kaasa nii menetlusinfosüsteemi arendamise kui ka menetlusprotsesside muutmise vajaduse. Muudatusega kaasneva mõju ulatus ja avaldumise sagedus PPA töökorraldusele on väike. Töökorralduse muudatusest on otseselt mõjutatud väike hulk PPA ametnikke (ca 250 ametnikku). Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski ei ole. Lähtudes eeltoodust on mõju riigiasutuste korraldusele ebaoluline.

6.4. Püsivalt Eestis elamise nõudega seotud muudatuste mõjud

Sihtrühm: 2014. aastal esitati PPA-le 1196 Eestist eemalviibimise registreerimise taotlust ja 2015. aastal 1099 taotlust.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Võrreldes tähtajalise elamisloa alusel Eestis elavate välismaalaste koguarvuga (01.01.2016 seisuga 24 405), ei ole välismaalaste, kes registreerivad Eestist eemalviibimise, osakaal suur (aastas ca 1000 välismaalast). Muudatus toob positiivset mõju, sest elamisloa alusel riigis elavate välismaalaste jaoks väheneb halduskoormus. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, sest muudatusega ei kaasne sihtrühmale negatiivseid mõjusid.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Muudatus mõjutab PPA töökorraldust. Muudatuse tulemusena peaks PPA-s vabanema Eestist eemalviibimise registreerimisega seonduv ressurss, ca 1000 menetluse võrra aastas. Vabanevat ressursi on võimalik kasutada järelekontrolli menetlustes või muudeks ülesanneteks.

Valdkond: mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatuste mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele on väike. Muudatus võib omada teatavat mõju sisejulgeolekule ja turvalisusel, kuid võimalikku ebasoovitavat mõju aitavad vältida nii VMS-is sätestatud tingimused kui ka PPA poolt läbiviidav tõhus järelekontrollimenetlus. Järelekontrolli menetluste käigus on võimalik välja selgitada ja maandada võimalikke välismaalasega seotud julgeolekualaseid riske.

6.5. VMS erinevate kitsaskohtade lahendamise seotud muudatuste mõjud teemade kaupa

6.5.1. Elamisloa taotlemise võimaldamisega riigisiselt muudatuste mõjud

Sihtrühm: 2014. aastal esitati kokku 4376 tähtajalise elamisloa taotlust, millest 2880 esitati riigisiselt ning 1496 Eesti välisesindustes. 2015. aastal esitati kokku 5319 tähtajalise elamisloa taotlust, millest 3533 Eestis ning 1786 Eesti välisesinduses.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Muudatus toob positiivset mõju, sest välismaalaste jaoks, kes soovivad Eestisse elama asuda tähtajalise elamisloa alusel, väheneb taotlemisega seonduv halduskoormus. Muudatuse tulemusena luuakse välismaalastele, kes viibivad Eestis seaduslikult või kes ei oma seadusliku alust, kuid kelle puhul esinevad erandlikud asjaolud, võimalus esitada tähtajalise elamisloa taotlus riigisiselt. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, sest välismaalane peab siseriikliku taotlemisõiguse omamiseks üldjuhul omama seaduslikku alus Eestis viibimiseks. Seega ei kaasne muudatusega negatiivseid mõjusid.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Muudatus mõjutab PPA töökorraldust. PPA-le toob muudatus kaasa nii menetlusinfosüsteemi arendamise kui ka menetlusprotsesside muutmise vajaduse. Muudatusega kaasneva mõju ulatus ja avaldumise sagedus PPA töökorraldusele on väike. Töökorralduse muudatusest on otseselt mõjutatud väike hulk PPA ametnikke (ca 250 ametnikku). Muudatuse tulemusena muutub lihtsamaks ja kiiremaks tähtajalise elamisloa taotluste vastuvõtmine PPA teeninduses, sest riigisisest taotluse esitamise õigust on lihtsam kindlaks teha. Kuivõrd laieneb isikute ring, kellele laieneb riigisiselt tähtajalise elamisloa taotluse esitamise õigus, siis võib muudatus mõjutada ka PPA teeninduste töökoormust taotluste vastuvõtmisel. Samas väheneb selle võrra Eesti välisesinduste töökoormus taotluste vastuvõtmisel ja PPA-le edastamisel, mis on aeganõudvam ja kulukam kui taotluste vastuvõtmine PPA teenindustes.

Valdkond: mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatuste mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele on väike. Muudatus võib omada teatavat mõju sisejulgeolekule ja turvalisusele, kuid võimalikku ebasoovitavat mõju aitab vältida nõue, et riigisiselt tähtajalise elamisloa taotluse esitamiseks peab välismaalane üldjuhul viibima Eestis seaduslikult.

6.5.2. Õpirändega seotud muudatuste mõjud

Sihtrühm: Kokku õppis 2015/16 õppeaastal neljanda taseme kutsekeskharidusõppes 3815 õpilast (neist 4% kolmandatest riikidest), neljanda taseme esma- ja jätkuõppes 4136 õpilast (5% kolmandatest riikidest) ning viienda taseme esma- ja jätkuõppes 2749 õpilast (3% kolmandatest riikidest). Kolmandatest riikidest on kõige enam Venemaa ja Ukraina kodanikke, aga ka Armeenia, Gruusia, Iisraeli, Jaapani, Kasahstani, Kõrgõzstani, Moldova ja Valgevene kodanikke. Muudatus puudutab seega ca 300 kolmanda riigi kodanikku õppeaasta kohta.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Muudatus toob positiivset mõju, sest välismaalaste jaoks, kes on Eestis omandanud kutseõppe neljanda ja viienda taseme õppes, lihtsustuvad Eestis tööle asumisega seonduvad nõuded. Muudatuse tulemusena võimaldatakse neil välismaalastel asuda Eestis tööle kohaliku tööjõuga

võrdsetel tingimustel, soodustades seeläbi nende isikute Eestisse jäämist, kelle haridusse riik on panustanud. Samuti lihtsustatakse nende välismaalaste, kes on Eestisse tulnud õppima kutseõppe neljanda ja viienda taseme õppes, pererännet. Arvestades samas kutseõppes õppivate välismaalaste arvu Eestis viibivate ja elavate kolmandate riikide kodanike koguarvust, on mõju ulatus väike.

Valdkond: majanduslik mõju

Muudatus toob positiivset majanduslikku mõju, sest soodustatakse õppimise eesmärgil riigis elavate välismaalaste Eestisse tööle jäämist. Muudatusega toetatakse Eesti ettevõtete majandusarengut ja rahvusvahelist konkurentsivõimet, sest lihtsustatakse Eestis kutsehariduse omandanud välismaalaste värbamise võimalusi ja tingimusi. Muudatuse mõju on samas väike, sest nende välismaalaste arv, kes Eestis kutseõppe omandavad, on väike. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, sest muudatusega ei kaasne negatiivseid mõjusid majandusele.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Muudatus mõjutab positiivselt Eesti Töötukassa töökoormust, sest väheneb nende isikute hulk, kellele elamisloa töötamiseks taotlemisel peab tööandja taotlema Eesti Töötukassa luba. Muudatusega kaasneva mõju ulatus ja avaldumise sagedus Eesti Töötukassa ja PPA töökorraldusele on väike.

Valdkond: mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatuste mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele on väike. Muudatus võib omada teatavat mõju sisejulgeolekule ja turvalisusele, kuid võimalikku ebasoovitavat mõju aitab vältida muudatustega sätestatavad nõuded kutsehariduse õppe mahule ning kitsendus, mille puhul soodustatakse Eestisse viisa alusel saabumist ja pererännet üksnes nende kolmandatest riikidest pärit õppurite puhul, kes tulevad Eestisse õppima rahvusvahelise koostööprogrammi raames või riikidevahelise lepingu või õppeasutuse väliskoostöölepingu alusel või kui välismaalasele on määratud Eesti riigi poolt rahastatav või rahvusvaheliselt tunnustatud stipendium.

6.5.3. Töörändega seotud muudatuste mõjud

Sihtrühm: 2014. aastal anti välja 1237 tähtjalist elamisluba töötamiseks, 2015. aastal 1659 tähtjalist elamisluba töötamiseks.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Muudatus toob positiivset mõju, sest välismaalaste jaoks, kes soovivad sama tööandja juures asuda tööle teisele ametikohale, väheneb elamisloa vahetamise taotlemisega seonduv halduskoormus. Muudatuse tulemusena ei pea välismaalane, kes asub sama tööandja juures teisele ametikohale, millele esitavad kutse- ja kvalifikatsiooninõuded on samad, enam ametikoha vahetamiseks taotlema uut Töötukassa luba ning uut elamisluba.

Valdkond: majanduslik mõju

Muudatus toob positiivset majanduslikku mõju ettevõtetele, kuna muudatuse tulemusel on tööandjatel paindlikumad võimalused viia välismaalane üle teisele ametikohale, ilma et oleks vajalik läbida uus elamisloa taotlemise või Töötukassa loa taotluse protsess. Muudatusega võimaldatakse tööandjal paremini reageerida ettevõtte vajadustele.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Muudatus toob kaasa positiivset mõju, kuna vähendab PPA ning Eesti Töötukassa töökoormust. Täna peab sama tööandja juures töökoha vahetamiseks tööandja taotlema uut Eesti Töötukassa luba ning välismaalane uut elamisloa töötamiseks. Sama kutse- ja kvalifikatsiooninõudega töö puhul on aga Eesti Töötukassa välismaalase Eestisse värbamist juba hinnanud ning ka PPA elamisloa andmise osas asjaolusid kaalunud. Seetõttu ei ole sisulist vajadust Töötukassa loa ja uue elamisloa taotlemiseks. Muudatuse tulemusel võimaldatakse nendel välismaalastel, kes asuvad sama tööandja juures sama kutse- ja kvalifikatsiooninõudeid eeldavale ametikohale, jätkata töötamist juba kehtiva elamisloa alusel.

Valdkond: mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatuste mõju riigi julgeolekule on väike. Võimalikku väärkasutust aitavad vältida VMS-is sätestatud elamisloa andmise tingimused ja PPA poolt läbiviidavad tõhusad eel- ja järelkontrollimenetlused.

6.5.4. Üleminekuga elamisloa pikendamise põhiselt menetlusest järelkontrollipõhisele menetlusele seotud muudatuste mõjud

Muudatuse rakendamine toob kaasa keskmised majanduslikud ning sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised, mõjud. Väikest mõju võib esineda ka riigi julgeolekule ja välissuhetele ning riigiasutuste korraldusele. Muudatusega kaasnev mõju regionaalarengule ja kohaliku omavalituse asutuste korraldusele on kaudne ja keskkonnale muudatus otsest mõju ei avalda.

Sihtrühm: tähtjalist elamisloa taotlejad välismaalased. 2016. aasta I kvartali seisuga omab tähtjalist elamisloa õppimiseks 1846 välismaalast, tähtjalist elamisloa ettevõtluseks 290, tähtjalist elamisloa töötamiseks 3570 välismaalast, tähtjalist elamisloa piisava legaalse sissetuleku puhul 46 välismaalast, tähtjalist elamisloa pererändeks 7293 ning tähtjalist elamisloa välislepingu alusel 10541. Elamisloa eel- ja järelkontrolli teostab PPA.

Valdkond: majanduslik mõju

Muudatuse mõju on keskmine, sest mõjutatud sihtrühma suurus on keskmine. Välismaalaste osakaal ettevõtetes ning kõrgkoolides ei ole suur, sest kõik ettevõtted ei ole huvitatud välistöötajate värbamisest ja kõik kõrgkoolid ei puutu kokku välismaalastest õppuritega. Samas on pererände osakaal elamisloade taotlemise arvnäitajates üks suurimaid elamisloa aluste lõikes.

Eelnõuga tehtav muudatus toetab ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet, takistamata või piiramata seejuures konkurentsi ettevõtete vahel. Muudatus toob positiivset majanduslikku mõju, sest töötamise ja õppimise eesmärgil riigis elavate välismaalaste ning välismaalaste Eestisse kutsujate (õppeasutuste ning tööandjate), samuti pererände eesmärgil Eestisse saabujate jaoks väheneb tähtjalise elamisloa pikendamise taotlemisega seonduv halduskoormus. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike, sest muudatusega ei kaasne negatiivseid mõjusid majandusele.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Muudatuste mõju on keskmine, hõlmates töö, hariduse ja rahvastiku valdkondi. Muudatus toetab Eestile lisandväärtust andvate välismaalaste Eestis elamist ja töötamist ning aitab seeläbi kaasa teadus- ja teadmispõhise ühiskonna ning erinevate valdkondade arengule. Muudatus mõjutab sissetulekut, kuid sellega kaasnevad ebasoovitavad mõjud on vähesed, sest tähtjalise elamisloa andmiseks ja pikendamiseks peab välismaalane vastama VMS-is sätestatud tingimustele ning võimalikke riske aitavad maanda asjakohased meetmed.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Muudatus mõjutab PPA töökorraldust. PPA-le toob muudatus kaasa nii menetlusinfosüsteemi arendamise kui ka menetlusprotsesside muutmise vajaduse. Muudatusega kaasneva mõju ulatus ja avaldumise sagedus PPA töökorraldusele on väike. Töökorralduse muudatusest on otseselt mõjutatud väike hulk PPA ametnikke (ca 250 ametnikku). Kui elamisloa kehtivusaeg muuta pikemaks, siis võib eeldada, et esitatakse vähem tähtajalise elamisloa pikendamise taotlusi. Aastatel 2013–2015 esitati aastas keskmiselt 5363 elamisloa pikendamise taotlust aastas, kuid suund on kasvav. Seega peaks muudatuse tulemusena vabanema PPA-s taotluse eelkontrollile kuluv ressurss ca 5300 menetluse võrra aastas. Vabanevat ressursi on võimalik kasutada järelkontrolli menetlustes, direktiivide eelnõuga kaasneva töökoormuse kompenseerimiseks või muudeks ülesanneteks.

Valdkond: mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatuste mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele on väike. Muudatus võib omada teatavat mõju sisejulgeolekule ja turvalisusele, kuid võimalikku ebasoovitavat mõju aitavad vältida nii VMS-is sätestatud elamisloa andmise tingimused kui ka PPA poolt läbiviidav tõhus järelkontrollimenetlus. Vastavate menetluste käigus on võimalik välja selgitada ja maandada võimalikke välismaalasega seotud julgeolekualaseid riske.

6.5.5. Elamisloaga ja elamisõigusega Eestis sündinud ja Eestisse elama asuvale alaealisele lapsele seotud muudatuste mõjud

Sihtrühm: Täpset laste arvu, keda kavandatav muudatus puudutaks, ei ole võimalik ette näha, sest ei ole teada, kui palju sünnib välismaalasest lapsi, kelle vanem elab Eestis kehtiva elamisloa või elamisõiguse alusel ja kui paljudel juhtudel vanem hiljem pikendab elamisluba või elamisõigust ning kui palju paljudel juhtudel loobutakse lapsele kodakondsuse seaduse § 13 lõike 4 alusel antud Eesti kodakondsusest. 2014. aastal saadeti esmaseid teavitusi kohustuse kohta taotleda Eestis sündinud välismaalasest lapsele elamisluba või elamisõigus 718 ning 2015. aastal 506. Seega võib prognoosida, et muudatus puudutab ca 600 vastsündinud last aastas. Eestis sündinud laste õigusliku saatuse määratlemise ning teavituste saatmisega tegeleb PPA.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Arvestades sihtrühma suurst on mõju ulatus ja mõju avaldumise sagedus väike. Muudatus aitab vältida olukordi, kus vastsündinud laps, kes on Eestis sündinud või kes asub kohe pärast sündi koos vanema või vanematega Eestisse elama ja kelle vanem elab Eestis kehtiva elamisloa või elamisõiguse alusel, jääks Eestis ilma seadusliku aluseta. Samuti väheneb isikute jaoks halduskoormus, sest vanem ei pea lapsele elamisloa või elamisõiguse saamiseks esitama eraldi taotlust, vaid see antakse või pikendatakse seaduse alusel. Muudatuse mõju on ebaoluline, sihtrühmale ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski ei ole.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

Muudatus mõjutab PPA töökorraldust. Muudatuse tulemusena väheneb PPA halduskoormus Eestis sündinud lapse õigusliku staatuse määratlemisel ja vanematele teavituste edastamisel. Samuti väheneb PPA halduskoormus tähtajalise elamisloa või selle pikendamise taotluste vastuvõtmisel ja menetlemisel, kuna vanem ei pea lapsele elamisloa või elamisõiguse saamiseks esitama eraldi taotlust. Samas ei vähene PPA halduskoormus osas, mis puudutab lapsele elamisloa või elamisõiguse andmise või pikendamise vormistamist infosüsteemis. Kuivõrd muudatuse tulemusena halduskoormus väheneb teavituste ja korduvteavituste saatmise võrra, võib mõjusid

PPA töökorraldusele pidada positiivseks. Töökorralduse muudatusest on otseselt mõjutatud väike hulk PPA ametnikke (ca 250 ametnikku). Kuivõrd muudatus puudutab ca 600 last aastas, siis võib muudatustega kaasneva mõju ulatust ja avaldumise sagedust Politsei- ja Piirivalveameti töökorraldusele pidada väikeseks. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski ei ole. Lähtudes eeltoodust on mõju riigiasutuste korraldusele ebaoluline.

7. Seaduse rakendamise eeldatavad kulud ja tulud

Eelnõu kohaselt kavandatud muudatuste rakendamiseks on vaja arendada PPA kodakondsus- ja migratsioonivaldkonna menetlusinfosüsteemi, täiendada koolitusmaterjale, täiendada ametisisesid menetlusjuhendeid, koolitada ametnikke ja tööandjaid.

Eelnõu rakendamine eeldab infotehnoloogilisi arendustöid PPA kodakondsus- ja migratsioonivaldkonna menetlusinfosüsteemis UUSIS. UUSIS-e arendustööde orienteeruv maksumus käesoleva eelnõu muudatuste rakendamiseks on 110 000 eurot. Koos direktiivide eelnõuga, mille rakendamine eeldab samuti UUSIS- arendustöid, maksumusega orienteeruvalt 130 000 euro, ning viisaregistri arendustöid, orienteeruva maksumusega 40 000 eurot, on kahe VMS muudatuse eelnõu rakendamiseks vajalike infotehnoloogiliste arendustööde kogumaksumus 280 000 eurot. Infotehnoloogiliste arenduste läbiviimiseks vajalikud kulud kaetakse Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse eelarvest. Arendustööde täpne maksumus selgub pärast detailse arendustellimuse koostamist. PPA poolt vajalikud kulutused kaetakse PPA eelarvest.

8. Rakendusaktid

Seaduse rakendamiseks on vaja muuta järgnevaid kehtivaid määrusi:

- 1) siseministri 18.12.2015 määrus nr 82 „Pikaajalise viisa andmise ja viibimisaja pikendamise kord, otsuste tegemise tähtajad, piisavate rahaliste vahendite ja tervisekindlustuslepingu kindlustussumma määr ning pikaajalise viisa ja viibimisaja pikendamise taotlemise vormid“;
- 2) siseministri 18.12.2015 määrus nr 83 „Tähtajalise elamisloa ja selle pikendamise ning pikaajalise elaniku elamisloa ja selle taastamise taotlemise kord ning elamisloa taotlemise vormid“;
- 3) siseministri 18.12.2015 määrus nr 81 „Elamislubade ja töölubade registri põhimäärus“;
- 4) siseministri 10.12.2015 määrus nr 72 „Välismaalase lühiajalise Eestis töötamise registreerimise andmekogu põhimäärus“;
- 5) siseministri 04.12.2015 määrus nr 67 „Välismaalase lühiajalise Eestis töötamise registreerimise kord ja taotluse vorm“;
- 6) siseministri 04.12.2015 määrus nr 66 „Legaalse sissetuleku määrad“;
- 7) siseministri 18.12.2015 määrus nr 80 „Euroopa Liidu kodaniku ja tema perekonnaliikme elamisõiguse taotlemise, andmise ning selle pikendamise ja lõpetamise kord“;
- 8) siseministri 25.07.2006 määrus nr 49 „Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliikme tähtajalise elamisõiguse ja tähtajalise elamisõiguse pikendamise taotluse ning alalise elamisõiguse registreerimise taotluse vorm“;
- 9) haridus- ja teadusministri 14.01.2016 määrus nr 2 „Eesti riigi poolt rahastatavate või rahvusvaheliselt tunnustatud stipendiumide, riikidevaheliste lepingute või kõrgkoolide väliskoostöölepingute või rahvusvaheliste koostööprogrammide loetelu või neile esitatavad nõuded“.

Seaduse rakendamiseks on vaja välja töötada uus siseministri määrus, millega kehtestatakse iduettevõtte määratlusele vastavuse hindamise tingimused ja kord ning selleks esitatavate andmete

ja tõendite loetelu ning nende esitamise nõuded. Lisaks on eelnõuga siseministrile antud volitus moodustada käskkirjaga iduettevõtte määratlusele vastavuse hindamiseks ekspertkomisjon ning kehtestada selle töökord.

Rakendusaktide eelnõu kavandid on lisatud seletuskirjale (lisa).

9. Seaduse jõustumine

Eelnõu § 1 punktid 1, 2, 4, 5, 9–19, 21–23, 25–29, 31, 33, 37, 38, 40, 43, 44, 49, 52–55, 58–60, 62, 67, 70, 72, 75–78, 80, 81, § 2 punktid 2 ja 10 ning § 3, millega kehtestatakse iduettevõtetega seotud muudatused, suurinvestori elamisloaga seotud muudatused, sisserände piirarvuga seotud muudatused, püsivalt Eestis elamise nõudega seotud muudatused, elamisloa taotlemise võimaldamisega riigisiselt seotud muudatused, töörandega seotud muudatused ja tehnilise iseloomuga muudatused, jõustuvad 2016. aasta 30. septembril.

Eelnõu § 1 punktid 6, 7, 65, 68 ja 79 millega kehtestatakse daktüloskopeerimise nõuete viimine määruse tasandile, jõustuvad 2017. aasta 1. jaanuaril.

Eelnõu § 1 punktid 3, 8, 30, 32, 45, 47, 48, 50, 51 ja 71, millega kehtestatakse õpirändega seotud muudatused, jõustuvad 2017. aasta 1. aprillil.

Eelnõu § 1 punktid 20, 24, 34–36, 39, 41, 42, 46, 56, 57, 61, 63, 64, 66, 69, 73, 74, § 2 punktid 1, 3–9 ja 11–16, millega kehtestatakse elamisloa pikendamise põhiselt menetluselt üleminek järelkontrollipõhisele menetlusele ning Eestis sündinud ja Eestisse elama asuva alaealise lapse elamisloa ja elamisõigusega seonduvad muudatused, jõustuvad 2017. aasta 1. oktoobril.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks Sotsiaalministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Maaeluministeerium, Välisministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Justiitsministeeriumile ning Rahandusministeeriumile. Samuti esitatakse eelnõu arvamuse avaldamiseks Riigikantseleile, Politsei- ja Piirivalveametile, Kaitsepolitsei ametile, Eesti Teenusmajanduse Kojale, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Tööandjate Keskliidule, Arengufondile, Startup Estonia-le, Finance Estonia-le, Ettevõtlike Arendamise Sihtasutusele, Eesti Väike- ja Keskmete Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Hariduse Rahvusvahelistumise Agentuurile, Tallinna Tehnikaülikoolile, Eesti Teadusagentuurile, Eesti Era- ja Riskikapitali Assotsiatsioonile, Tööinspektsioonile ja Töötukassale.

ⁱ http://kutsekoda.ee/et/oska-materjalid/oska_koordinatsioonikogu

ⁱⁱ https://www.mkm.ee/sites/default/files/toojouvajaduse_proгноos_aastani_2020_luhikirjeldus.pdf

ⁱⁱⁱ http://kutsekoda.ee/et/oska-materjalid/oska_koordinatsioonikogu